

Riddarhuset i ett europeiskt perspektiv

IBLAND KAN DET vara nyttigt att fundera över sådant som ter sig som självklart. För svenska ättmedlemmar är det självklart att det finns ett pampigt Riddarhus i Stockholm, för så har det varit sedan 1600-talet. Lika självklart är att det finns ett stort kapital fördelat på drygt 300 stiftelser och fonder.

I det självklara ingår också att det finns ett kansli som kan hantera cirka 2 000 stipendie- och understödsansökningar om året, som kan producera *Adelskalendern* vart tredje år, och inte minst viktigt, att ha tillgång till en genealogisk verksamhet som kan föra våra stamtavlor, så vi vet vem som är vem. Ett arkiv, med handlingar från 1500-talet och framåt, som vi har i vårt Riddarhus, är väl också självklart? Ett arkiv, som inte har behövt byta adress under alla dessa år. Det kan vi tacka rikskanslern Axel Oxenstierna för, som sålde tomten i Gamla stan till Ridderskapet och adeln år 1641.

För många av våra europeiska motsvarigheter är inget av ovanstående självklart. Ett eget palats tillhör ovanligheterna, ett större kapital lyser med sin frånvaro, ett eget kansli med en genealogisk verksamhet kan många bara drömma om och ett arkiv skulle vara helt fantastiskt att ha tillgång till. Då skulle det vara lättare att veta vem som är vem. Många vet kanske inte när och hur den familj man tillhör blivit adlad eller av vilken monark.

Vem som är vem är en mycket stor fråga för den europeiska noblessen. Man vet inte vilka dokument som är äkta, eftersom det är svårt att få fram arkivuppgifter. Det förenklar heller inte att Europas karta har ritats om flera gånger under århundraden och att några länder officiellt har avskaffat adelskapet. När man träffar sina gelikar i Europa hör man ibland avundsjuka kommentarer om den svenska och finska ordning som vi båda kan glädja oss åt och vara stolta över. I Sverige har vi varit förskonade från krig under flera hundra år, åtminstone på rikssvensk mark, så arkiven har inte behövt räddas undan för bomber, och vi har klarat oss hittills från eldsvåda och annan förstörelse.

Inget kan vara så bra att det inte kan bli bättre, även hemma i Sverige! Riddarhusdirektionen har föreslagit 2013 års adelsmöte att godkänna en satsning på revidering och uppdatering av våra stamtavlor samt att ta fram en analys och upphandlingsunderlag för ett modernt datasystem som ska underlätta arbetet på den genealogiska avdelningen. Vi har ett stort ansvar att fortsätta sköta våra unika genealogier, för vår egen och för framtida forsknings skull.

Till detta kommer en förhoppning om att myndigheterna ska godkänna att vi även framgent får hämta uppgifter ur folkbokföringen. Även vår svenska folkbokföring är faktiskt unik i ett europeiskt perspektiv.

Som sagt, ibland kan det vara nyttigt att fundera över sådant som ter sig som självklart och vara tacksam över att det kan få vara *just* så självklart!

Carl-Gustaf Åkerhielm af Margrethelund, riddarhussekreterare

FOTO: GÖRAN MÖRNER.

Historisk öppning av adelsmötet

För första gången har kvinnor valts in i riddarhusutskottet

DET LÅG EN viss spänning i luften denna gråmulna lördagseftermiddag den 16 februari då 214 företrädare för Ridderskapet och adeln samlades för det femtioandra adelsmötet sedan ståndsriksdagens upphörande 1866. Det gick att ana både förväntningar och farhågor i sorlet vid registreringen i Stenhallen. Många var ute i god tid för att delta i visningen av det nya arkivet, andra hastade in genom Riddarhusets tunga portar precis innan mötet började i Riddarhussalen. På det gedigna mötesbordet längst fram i salen fladdrade de tända ljusen i de åtta vackra silverljusstakarna signerade Simson Ryberg 1783. De tillhör den Gyllenbergsska donationen. Godsägaren Erik Axel Gyllenberg skrev i sitt testamente: »mina silfverljusstakar önskade jag Riddarhuset själf måtte behålla för att begagna i Riddarhussalen vid sina adelsmöten.»

När ledamöterna väl funnit sina platser, ordnade efter ätternas nummerföljd med grevar, friherrar och företrädare för de äldsta adliga släkterna i de tvärställda bänkarna längst fram i salen och den obetitlade adelns majoritet på de övriga bänkarna, kunde den obligatoriska pollettutdelningen ta vid. Riddarhussekreterare, friherre Carl-Gustaf Åkerhielm läste upp samtliga namn på de förnämnda deltagarna som var och en kallades upp för att hämta sin pollett och skaka hand med direktionens ordförande, greve Gustaf Wachtmeister.

Polletten innebär rätt att föra ättens talan. I princip har varje introducerad ätt på Riddarhuset en röst. Det är ättens huvudman som har rätt att »intaga säte och stämma» för ätten. Kommer inte huvudmannen är det den ätteman som är närmast huvudmannen som får ta plats, annars annan adlig person

som fått huvudmannens fullmakt. Grundkriterierna är dock att ledamoten ska vara fyllda 21 år, manlig svensk medborgare, bosatt i Sverige samt ha betalt kapitationsavgift. Kapitationsavgiften om 300 kronor per år går framför allt till underhållet av Riddarhuspalatset. Riddarhuset får inga offentliga bidrag utan bekostar all verksamhet och underhåll av byggnader med egna medel.

Adelsmötet hålls vart tredje år och följer nästan samma former sedan 1866 vilket gör det till en formell och högtidlig tillställning, unik i sitt slag. Mötets öppnande sker alltid den tredje lördagen i februari och handlar i stort om att ta ställning till vilka som ska leda arbetet under adelsmötet och val av det riddarhusutskott som ska granska direktionens arbete under den sedan föregående adelsmöte gångna treårsperioden. Utskottet

Direktionsledamoten Ulf Gyllenhammar anländer till Riddarhuset för adelsmötets öppnande.

I arkivet visar konservatorn Siegfried Heim ett av Riddarhusets vackra sköldebrev för Per Stålhammar, Magnus Stuart och Fredrik Sparre.

ska också ta ställning till de motioner som väcks fram till sex dagar efter adelsmötets öppnande.

Efter pollettutdelningen öppnades mötet, som traditionen kräver, av den främste närvarande ledamoten, greve Johan Lewenhaupt. Han uttryckte en förhoppning om att adelsmötets förhandlingar skulle präglas

Pollettutdelning i Riddarhussalen. Riddarhussekreteraren Carl-Gustaf Åkerhielm ropar upp de föransmällda ledamöterna.

av en aktning för traditioner och regelverk, en öppen blick för nuet och en klok framsynthet. Sex rösträknare tog plats vid bordet: grevearna Didrik Taube och Gustaf Lager-

bjelke, friherrarna Per Sparre och Otto von Schwerin, herrarna Jan von Oelreich och Henrik Edelstam. Därefter valdes med handuppräknings mötets ordförande, vice ordförande och delegerade i enlighet med valnämndens förslag (se s. 7). Den nyvalde ordföranden, friherre Carl-Henrik Ehrenkrona, tog plats i lantmarskalksstolen, tackade för förtroendet och lovade att företa arbetet efter bästa förmåga.

– Vi möts vart tredje år enligt den ordning som fastställts i riddarhusordningen från 1866 och i former som i dag kan framstå som kanske inte helt moderna. Måhända är en viss modernisering av arbetsformerna nödvändig. Men här bygger vi på gamla traditioner som vi är satta att värda och man ska vara försiktig med att ändra i traditioner om det inte framstår som absolut nödvändigt. Att ändra eller att upphäva en tradition är lätt, att återinföra en tradition är betydligt svårare, påminde Carl-Henrik Ehrenkrona i sitt tal till mötet.

Det var sedan dags för val av utskottet. På valnämndens lista stod för första gången namnen på två kvinnor. »Kvinnofrågan» har debatterats flitigt på de senaste tre adelsmötena. Riddarhusdirektionens utredning i frågan visar att det inte finns några formella hinder för kvinnor att ingå i utskott eller direktion. Däremot försvåras omständigheterna vad gäller kvinnlig representation i den

Förre riddarhuskanslisten Helena Natt och Dag Lindskog, riddarhuskanslist Mikaela Lodén och Désirée Wachtmeister bistod bland annat vid mötets pollettutdelning.

beslutande församlingen, själva adelsmötet, då denna rätt är intimt förknippad med de bestämmelser som styr adelskapet och som vilar på sköldebrev, det vill säga statsakter som inte går att ändra. Av denna anledning finns det ledamöter som inte delar direktionsens uppfattning om att det är okomplicerat med kvinnlig representation i de övriga organen, det vill säga det verkställande (direktionen) och det granskande (utskottet).

Utöver valnämndens lista fanns därför önskemål att presentera en alternativ lista utan kvinnor. Detta förkastades av ordföranden med hänvisning till att personerna på denna alternativa lista inte tillfrågats. Spränglistan innehöll de av valnämnden föreslagna personerna, men med de två kvinnornas namn utbytta. Inga problem, tyckte upphovsmännen bakom spränglistan, som menade att om någon samtycker till att vara med på en lista så ställer man sig till Riddarhusets förfogande, oberoende av vilka andra utskottsledamöter som föreslås. Detta höll varken ordföranden Ehrenkrona eller den föreslagna utskottsledamoten herr Staffan Riben med om. Herr Riben meddelade att han, liksom majoriteten av de föreslagna kandidaterna på valnämndens lista, inte ämnade ställa upp med sina namn på en alternativ lista.

Såväl ledamöter som tidigare debatterat

för kvinnor i de olika organen, som ledamöter som debatterat mot, ansåg ändå att den alternativa listan skulle läggas fram.

Efter inlägg, reflektioner och uppmaningar från flera deltagare beslutade ordföranden att ajournera mötet för att hålla överläggning. Efter en kort paus informerade ordföranden Ehrenkrona församlingen att beslutet kvarstod - det finns bara ett fullständigt förslag och det var valnämndens. Inte rimligt, tyckte direktionsledamoten Patrik Tigerschiöld som bad ordföranden att tänka om:

Adelsmötets ordförande Carl-Henrik Ehrenkrona i diskussion med tidigare ordföranden i riddarhusdirektionen Johan Nordenfalk. I mitten Carl Michael Raab.

– Vi här i dag ska ha möjlighet att själva välja våra ledamöter.

Är kvinnor ens valbara till utskottet, var det flera som undrade och menade att riddarhusdirektionen gjort en felaktig tolkning av riddarhusordningens paragraf 17. Inte heller juristprofessorn, herr Henrik Edel-

Valnämndens ordförande Jockum Beck-Friis presenterar förslag till ordförande, vice ordförande och delegerade. I bakgrunden syns »äldste greven», Johan Lewenhaupt, som precis hållit sitt femte öppningstal i skenet från de Gyllenbergska ljusstakarna.

Robert Reh binder har i många år förespråkat kvinnor i utskotten, men ville trots det ta ställning till båda listorna.

stam, tidigare direktionsledamot, ansåg att valnämndens förslag var förenligt med riddarhusordningen. Han jämförde i sina argument adelsmötet med riksdagen där utskotten väljs bland dem som sitter i riksdagen. Eftersom kvinnor inte kan hämta ut pollett och därmed inte kan delta i adelsmötet är omständigheterna så att säga försvårande.

Enligt 17 paragrafen i riddarhusordningen ska arbetet inom utskottet till dess att ordförande och vice ordförande valts föras av »den främste närvarande ledamoten», endast tillämpligt på män. Om bara kvinnor sitter i utskottet kan därför inte riddarhusordningen följas, löd herr Edelstams konsekvensresonemang.

Ordföranden lät sig emellertid inte övertygas och uppmanade mötet att gå till val. Detta förrättades, som alltid, genom slutan röstning och ledamöterna fick ta ställning till

om de ville stryka enskilda namn på listan eller inte och sedan lämna en hopvikt röstsedel till ordföranden. När rösterna räknats kunde det historiska resultatet tillkännages. Adelsmötet hade med majoritet valt i enlighet med valnämndens förslag.

De utdragna diskussionerna spräckte tidschemat med råge och med anledning av den efterföljande middagen, och under hotet att fördrinkens kalla snaps höll på att bli ljummen, skyndades sedan resten av mötet på. Direktionens ordförande överlämnade det Vördsamma Memorialet, förvaltningsberättelsen, och uppmärksammade mötet på att det fått ett nytt lättillgängligt och överskådligt utseende. Kort nämdes att direktionen och kansliets tjänstemän arbetat med 23 budgeterade och tio icke budgeterade projekt under perioden. Efter tio år av nödvändiga palatsrenoveringar kommer fokus och resurser framöver att läggas på genealogi och stamtavlor. Den genealogiska satsningen kommer troligen att fortgå under åtminstone två mandatperioder. För att kunna behålla en slimmad organisation tar direktionen ofta hjälp av externa resurser vilket tillför projekten bra kompetens. Glädjande kan också konstateras att Herculesfonden, som förvaltar Riddarhusets och dess fonders tillgångar, gått upp med 16 procent de gångna tre åren.

Röstning med vikta röstsedlar. Förre direktionsordföranden Henric Ankarcrona, fullmäktig friherre Löwen, avger sin röst.

Ordföranden Carl-Henrik Ehrenkrona satt beslutsamt i lantmarskalksstolen och vek sig inte en tum, endast en lista med förslag på utskottsledamöter släpptes fram. Vid mötesbordet samlades även vice ordföranden, tre delegerade och sex rösträknare.

Middag i Lantmarskalksvåningen efter ett händelserikt och historiskt öppningsmöte. Under middagen redogjorde kassadirektör Patrik Tigerschiöld och domändirektör Hans von Stockenström för värdepappers- respektive domänförvaltningen.

Direktionens ordförande Gustaf Wachtmeister hälsar välkommen till den försenade middagen.

Så var det dags att överlämna motioner. Herr Carl Lagercrantz, alltid en flitig motionär i dessa sammanhang, var snabb med att överlämna sin motion där han bland annat yrkar på att det äldsta barnet, oavsett kön, blir huvudman vid huvudmans frånfälle.

Valnämndens ordförande friherre Jockum Beck-Friis och herr Claes Boltensstern yrkade i sin motion om förändring av de tider då valnämnden måtte presentera sina val så att det i framtiden blir längre tidsfrist för färdigställandet av alternativa förslag.

Friherre Johan Nordenfalk yrkade på en ordentlig översyn av regelverket för val.

Riddarhusgenealogen herr Göran Mörner med flera yrkade på ett förtydligande av riddarhusordningens första paragraf avseende ättetillhörighet.

Friherre Gabriel Hermelin och herr Sten Munck av Rosenschiöld lämnade en motion avseende utveckling av Riddarhusets datastöd där införandet av en relationsdatabas kan underlätta kansliets arbetsprocess och kvalitetssäkra informationsinnehållet. Det ska även vara möjligt för släktforskare och släktföreningar att kommunicera med databasen.

Herr Joakim Pauli, fullmäktig herr Sergel, lämnade tre motioner. Två behandlade kriterier för valbarhet till utskott och direktion. Herr Pauli föreslog ett tillägg i riddarhus-

ordningens paragrafer 17 och 30, att endast den som uppfyller kriterierna för att kunna kvittera ut pollett till adelsmötet är valbar till utskott och direktion. I den tredje motionen yrkar herr Pauli på möjligheten att sprida heraldiska artiklar genom särtryck av delar ur *Arte et Marte*.

Utöver de motioner som inlämnades vid mötets öppnande tog kansliet emot 14 motioner innan motionstiden löpte ut en vecka därefter. Många av motionerna berörde på ett eller annat sätt val till Riddarhusets organ. I herr Otto von Krusenstiernas motion yrkas exempelvis att en skriftlig, extensiv tolkning av riddarhusordningen utarbetas och distribueras som trycksak till alla som får kallelse till 2016 års adelsmöte. Herr Henric Ankarcrona, fullmäktig friherre Löwen, yrkar att riddarhusdirektionen till nästa adelsmöte kommer med förslag till hur kvinnlig representation i de olika organen bringas i överensstämmelse med de delar av Riddarhusets hela regelverk, över vilka adelsmötet inte har rådighet, nämligen sköldebrev och stiftelseurkunderna. Gissningsvis är inte det sista ordet sagt i kvinnofrågan.

Vid slutsammanträdet den 1 juni behandlas utskottets utlåtanden och fattas beslut om ansvarsfrihet för den avgående riddarhusdirektionen. Därefter sker val av ny direktion och revisorer samt val- och medaljnämnder varefter adelsmötet 2013 avslutas. ☞

Louise Ribbing

2013 ÅRS ADELSMÖTE

Ordförande

Friherre Carl-Henrik Ehrenkrona,
f. 1947, hovrättsråd, ambassadör

Vice ordförande

Herr Nils Bildt, f. 1952, civilekonom

Delegerade

Friherre Thorsten Leijonhielm, f. 1947,
advokat

Herr Peder Hammarskiöld, f. 1955,
advokat

Herr Erik af Petersens, f. 1942, advokat

Riddarhusutskottets ledamöter

Greve Claes Lewenhaupt, f. 1977,
jur.kand.

Greve Christoffer Hamilton, f. 1952,
advokat

Friherre Edvard Fleetwood, f. 1952,
ekon.lic., civiljågmästare

Friherre Greger Palmstierna, f. 1962,
arkitekt

Fru Jacqueline Oker-Blom, f. friherrinna
Palmstierna 1970, civilekonom

Friherre Fredrik Barnekow, f. 1959,
bankdirektör

Friherre Gustaf Adelswård, f. 1964,
skogsmästare, vd

Friherre Olof Hermelin, f. 1972,
ekon.mag.

Friherre Johan Löwen, f. 1959,
civilingenjör

Friherre Claes De Geer af Finspång,
f. 1966, civilingenjör

Fru Charlotte De Geer Fällman,
f. friherrinna De Geer af Finspång 1962,
jur.kand.

Herr George Bergengren, f. 1960,
civilekonom

Herr Staffan Riben, f. 1941, jur.kand.

Herr Gustaf Reuterskiöld, f. 1971,
advokat, civilekonom

Herr Lars von Ehrenheim, f. 1971,
ekon.mag.

Herr Peter von Heidenstam, f. 1959,
advokat

Stafsund

En gård med många livsöden

NÄRA STOCKHOLM MEN ändå så lantligt ligger det vackra Stafsvund på Ekerö, högt skattat redan av sin samtid och avbildat i Suecia antiqua et hodierna. Historien börjar med Erik Lindschöld, Lindeman före adlandet 1669, som var guvernant till både Karl X Gustavs oäkta son greve Gustaf Carlsson och till Karl XII. Tack vare sin makas förmögenhet inköptes på 1670-talet några hemman på Ekerö som tillsammans bildade Stafsvunds säteri. Troligen efter ritningar av Nicodemus Tessin d.ä. uppfördes där en sätesbyggnad med två flyglar och en parkanläggning.

Erik Lindschöld fortsatte sin karriär som kunglig rådgivare, främst åt Karl XI som han stöttade i reduktionsarbetet, och som besökte Stafsvund flera gånger. Erik slutade sin karriär som lantmarskalk vid riksdagen 1686, med utnämning till greve 1687 och som riddar-husdirektionens ordförande 1689–90.

I stora drag är hans Stafsvund sig likt förutom att takfallet har sänkts och att en frontespis (trekantig gavel) har tillkommit på östra fasaden. Östra portiken är bevarad från byggtiden med en samtida inskription som om-

Fasaden till dagens Stafsvund fick på 1860-talet en fronton, medan portiken härrör från byggherren Erik Lindschölds tid.

FOTO: FREDRIK STYRFÄLT.

nämner byggherren. Det ska visa sig att Stafsvund fick fler ägare värda att omnämnas.

Godset kom att ärvas på kvinnosidan först i och med Lindschölds änka Elisabet, född Cronström, och därefter deras enda kvarvarande barn Eleonora, gift Funck, och vidare fram till 1816 då Stafsvund för första gången såldes. Första hälften av 1800-talet innebar ett par ägarbyten tills dess att Stafsvund köptes av översten friherre Rudolf Klinckowström år 1865. Han var gift med Marie de Labensky, i sin ungdom hovdam hos ryska kejsarinnan och från en förmögen polsk adelsfamilj, varifrån pengarna till inköpet hämtades. Huset var i behov av renovering varför såväl fasader som interiörer moderniserades. Kvar finns ännu fler av de tapeter och kakelugnar som sattes upp enligt 1860-talets stilideal och som inte bevarats på många andra platser. I norra flygeln

inrättades ett stort bibliotek med över 30 000 volymer och det von Fersenska arkivet, allt inköpt på auktionen efter släktingen Louise von Fersen-Gyldenstolpes konkurs.

Sonen Axel Klinckowström tog över Stafsvund 1902. Han gick under namnet »Klinckan» och var en mångsidig man, inte bara docent i zoologi, bakteriolog och forskningsresande utan även författare och taxentusiast. Umgängeskretsen var stor och hans hustru Thyra, född Gylden, ordnade ofta litterära salonger där personer som John Bauer, Albert Engström, Evert Taube, Stellan Mörner och Pär Lagerkvist dök upp. I äktenskapet föddes tre barn som alla har sina intressanta livsöden. Efter Thyras död 1960 (Axel dog redan 1936) delades arvet upp mellan syskonen men med tiden övergick det hela i år av arvtvister och rättsprocesser. År 1979 hölls den sista av tre auktioner på Stafsvund då det mesta av lösöret såldes av. Tillgångarna fördelades mellan arvingarna och inkomsten blev så stor att man beslutade att behålla egendomen. Stafsvund övertogs av Margaretha, född von Rosen och barnbarnsbarn till Rudolf Klinckowström,

Kungssalen har kvar sin inredning från 1860-talet med gyllenlädersimiterad tapet från firma Mineur i Stockholm. FOTO: FREDRIK STYRFÄLT.

och hennes make Didrik Reuterskiöld. I början av 1980-talet renoverades gården grundligt. Det drogs ny el och nya rörstammar, sjövärmes installerades samtidigt som huvudbyggnaden inreddes med fyra lägenheter till uthyrning. Hyresintäkter var det som skulle föra Stafsund vidare.

Sedan år 2000 är sonen Adam Reuterskiöld ägare till Stafsund och det är åter bostad för en familj. Vis av tidigare arvstviser har familjen gjort en uppgörelse med huvudsyfte att vara vänner och dela upp ägandet så att enbart en person förvaltar Stafsund. Att överta gården var dock ingen självklarhet för Adam, yngst av tre syskon.

– Jag arbetade tio år på Ericsson och bodde delvis utomlands. Till slut sade jag upp mig och bestämde mig för att satsa på gårdens skötsel efter att jag fick den möjligheten, berättar Adam. Han övertog hela driften av verksamheten 2009 tillsammans med

två åretruntanställda. I verksamheten ingår spannmålsodling, biffkor, skogsskötsel, fåruppfödning, jakt och uthyrning av bostäder.

– Det går att byta karriär bara man vågar prova. Det gäller att se det som en möjlighet i stället för en uppoffring.

Ledorden i arbetet är etik, kvalitet, lågrisksatsningar och långsiktighet snarare än avkastning och lönsamhet. Ett exempel är gårdens femton biffkor, ett antal som ska utökas de närmaste åren.

– Allt kött säljs i dagsläget på Facebook och vi använder ett mer etiskt och kvalitetsmässigt slaktsätt på ett mindre slakteri. Det går bra att komma och titta på djuret innan det slaktas, sedan kan köttet hämtas i till exempel Östermalmshallen.

Till framtidsplanerna hör att återskapa parken och vårda alléerna. Rester av barockparken finns kvar men även delar av den fruktodling som anlagts i senare tid. Av 700 äppelträd finns fortfarande 80 kvar med bland annat två unika äppelsorter. Det finns alltid något att göra på en gård men som om inte det var nog är Adam Reuterskiöld ord-

förande i Östra Svealands Jordägarförbund och har ett par styrelseuppdrag inom Ekerö kommun.

– Uppdragen är bra för att träffa likasinnade och i samarbetet med lokala myndigheter, förklarar Adam som dessutom är fullt sysselsatt med den tolv veckor gamla valpen Bella. 🐕

Fredrik Styrfält, riddarhusintendent, fil.kand. i konst- och arkitekturhistoria

PÅ LÅNGRITT GENOM EUROPA

Linde Klinckowström-von Rosen (1902–2000) hette egentligen Ebba men kallades alltid Linde som yngsta barnet (lindebarnet) till Axel och Thyra Klinckowström. Storebror Harald, som bodde på Stafsund, var konstnär och storasyster Thora var skulptör och författare, under en tid gift med konstnären Nils von Dardel. Linde satt tidigt på hästryggen och fick 1919 hästen Castor som skulle bli hennes följeslagare genom livet. På 1920-talet utförde Linde tre långgritter genom Europa, vilket gjorde henne berömd. Om detta skrev hon dagbok, reseberättelser i Bonniers Veckotidning och även böcker. Linde gifte sig med Hans von Rosen och fick två döttrar varav den ena, Margaretha, gift med Didrik Reuterskiöld, är mor till Stafsunds nuvarande ägare Adam Reuterskiöld. På sin ålders höst flyttade Linde tillbaka till ett hus på Stafsund där hon slutade sina dagar efter ett händelserikt liv. Hon var den siste medlemmen av den friherrliga ätten Klinckowström. Den nyutkomna boken *Oss håller inga bojor, oss binder inga band* av Jan Mårtenson och Susanne Giraud (Bonniers 2013) skildrar hennes spännande historia. PRIVAT FOTO.

Världsvan, blyg och helt i sin tid

Magdalena Ribbing intervjuar Ebba von Eckermann

EBBA VON ECKERMANN är en dam och anländer således med hatt till lunch. Men hatten håller hon i handen och hänger genast upp. Hon vet och kan därför göra vad som är vettigt.

I motsats till vad som anses lämpligt anges här hennes ålder: ett par år över nittio. Det är omöjligt att förstå. Hon är ung, stilig, rolig – och faktiskt lite blyg. Vilket också är svårt att förstå med det liv hon har levt, ömsom dramatiskt utan tillgångar, ömsom lyxigt och fridfullt.

Här måste en mening av Winston Churchill, använd av Lotta Lewenhaupt i boken om Ebba von Eckermann och Ripsas textilhistoria, citeras: »Framgång är inte slutgiltig, misslyckanden är inte livshotande; det är modet att fortsätta som räknas.»

Just så. Ebba von Eckermann föddes som äldsta barn till byrådirektören greve Fritz von Schwerin och Marg, född Suno Engström, som grundade Märthaskolan, Nordens finaste syskola och haute coutureskrädderi, verksam till 1975. Ebba hade ingen tanke på att ägna sig åt mode trots sin uppväxt med moderns klädkunskap och elegans. Men hon gick, som så många unga kvinnor ur den övre borgerligheten, på Märthaskolan, det hörde till fina flickors utbildning efter flickskolan:

– Vi gick på sexveckorskursen i sömnad, »flirt- och förlovningskursen» som vi kallade den. Alla var vi i tjugooårsåldern, och vi blev vänner för livet. När jag mötte Erik första gången på weekendkalas på Hagbyberga i Sörmland sa det »klick» och så gjorde det sedan resten av livet i omgångar – som höll kärleken levande.

De du, Erik von Eckermann och Ebba von Schwerin, gifte sig 1944, året innan andra världskriget med alla dess oerhörda fördelar skulle sluta. Skogsmästaren Erik von Eckermann hade sin hemvist hemma på Edeby under sin utbildningstid tills han gifte sig. År

Ebba von Eckermann och Ripsa har en given plats i den framgångsrika svenska designhistorien.

FOTO: PÅR OLSSON/SÖDERMANLANDS NYHETER.

1947 flyttade Ebba och Erik in på utgårdens Sandvik som hörde till Edeby, i byn Ripsa i Södermanland. Han var barnbarnsbarn till Wilhelmina von Hallwyl, den rika samlerskan som skapade Hallwylska palatset. Släktskapet betydde inte något överflöd av pengar. Som nygift lantbrukarhustru ville Ebba von Eckermann både bidra till familjens försörjning och skapa arbetstillfällen i byn. Hon hade ingen förmögenhet men hade lärt sig väva på Apelryds lanthushållsskola. Märthaskolan hade redan nytta av hennes vävande av tyger under kriget. När Ebba och Erik flyttade hem till

Sandvik och det blev behov av sysselsättning för kvinnorna tillkom väveriet i Ripsa, där lant- och skogsarbetarfruarna fick arbete att väva och sy, och hon själv, »frun», komponerade mönster och organiserade allt – bokstavligen. Medan de två barnen Hans och Margareta var små fanns det flickor i grannskapet som hjälpte att se efter dem.

Ripsas textilhistoria började med plädar 1948 men ganska snart tillkom de på sin tid närmast världskända Ripsakjolarna som bars av kvinnor i alla åldrar, ämbeten och nationer.

Färgerna, mönstren och ullkvaliteten var Ripsas kännetecken. Vilka färger! Naturens egna, i kombinationer som var unika och underbara. Det var till att börja med plädar som såldes på flera håll i Sverige, så varför

Ordenshistoria – med skick och bruk

UNDER MEDELTIDENS RELIGIÖSA kors-tåg behövdes regelverk och tecken igenkännbara för de egna riddarna och andra. Därur kom ordensväsendet. Klosterorden fick samma strukturer, noggranna regler och insignier. Orderna började alltså som religiösa ritualer, men blev med tiden regenters och furstars sätt att belöna förtjänta undersåtar, och att pryda kungliga kolleger med, för den delen. Äldst är brittiska Strumpebandsorden, stiftad år 1348 till den heliga treenighetens ära – plus en rad mer eller mindre sannolika påståenden om ursprunget via kungar, strumpeband och damer, därav valspråket *Honi soit qui mal y pense* – Skam den som tänker illa därom.

Sverige fick inte sitt ordensväsende förrän 1748 med Fredrik I på förslag av Carl Gustaf Tessin som ansåg att det var hög tid för Sverige att skaffa offentliga svenska ordnar för medborgarna. Tronföljaren Adolf Fredrik hade då två utländska ordnar men Sverige saknade egna och kungligheterna kunde alltså inte återgälda de ordnar som de tilldelats av andra nationers regenter. Då tillkom de fyra svenska ordnarna: finast Serafimerorden, som fått sitt namn efter seraferna, de änglar som har högst rang och står närmast Gud. Därefter i rangordning kom Svärdsorden för militära förtjänster och Nordstjärneorden för kompetenta eller långvarigt arbetande statstjänstemän. Gustav III skapade Vasaorden år 1772, samma år som han kröntes, för dem i näringslivet, lantbruk och andra samhällsverksamheter, inklusive ofrälse som tidigare inte kommit ifråga för en orden. Det var en radikal åtgärd av kungen den gången. Nu har Vasaorden inte tilldelats någon på snart fyra decennier.

Ordensförlänandet har här som i andra länder setts som statschefens lika med regentens tack eller uppmärksamhet för förväntade eller bättre insatser. Det har ofta jämförts med det icke ärftliga adlandet. Men under senare delen av förra århundradet blev förlänandet av ordnar allt mer omdiskuterat, det ansågs otidsenligt och onödigt. Från år 1975 delas svenska ordnar inte längre ut till andra än medlemmar av kungahuset och

Serafimerorden är den finaste av de svenska ordnarna, uppkallad efter de änglar som står högst i rang. Sedan 1975 delas svenska ordnar inte längre ut till andra än medlemmar av kungahuset och utländska medborgare.

utländska medborgare. Utländska statschefer kan tilldelas Serafimerorden och förtjänta andra Nordstjärneorden. Prinsessan Estelle fick Serafimerorden, lagd över dopklänningen, av sin morfar kung Carl Gustaf vid sitt dop i maj 2012, men i miniatyr. Svenska tronföljare har fått Serafimerorden vid sina dop ända sedan 1748 och prinsessan Estelle är nionde generationen i denna ordning.

Kungliga medaljer och förtjänsttecken delas fortfarande ut även till svenska medborgare. Hur dessa dekorer ska bäras är noggrant reglerat; ordensintendenten vid Kungl. Maj:ts Orden Tom Bergroth besitter all tänkbar kunskap i ämnet – och kan allt om alla ordnar och andra utmärkelser som finns utställda i Slottets fantastiskt vackra Ordenssalar, väl värda ett eller flera besök.

Intendenten Bergroth förklarar med vackeraste finlandssvenskt tonfall mönstret: kungliga tecken har högre rang än belöningar från annat håll, vilket gör att de ska placeras närmast hjärtat, två centimeter över bröstfickan till vänster på frackrock, uniformsrock, smoking (numera godtaget) och kavaj – samt motsvarande plats på klänningslivet. Likaså är svenska dekorationer för en svensk medborgare högre i rang än utländska, med undantag för de tillfällen då man gästar en

utländsk beskickning eller är på en tillställning i ett annat land; då ska den nationens storkors och kommendörskors bäras förens svenska. Men om Sveriges kung eller drottning är närvarande har fortfarande de svenska förtjänsttecknen företräde.

Konungens medalj i 12:e storleken bärs kring halsen, kvinnor har den i en rosett vid vänster axel. Till vänster, hjärtsidan, bär man Serafimermedaljen, Konungens medalj i 8:e eller 5:e storleken och Litteris et Artibus med flera medaljer.

Ett fåtal ordnar har regeln att kraschanen bärs på höger sida, tecknet för en storofficer av franska Hederslegionen exempelvis.

Den som förlänats flera utmärkelser med halskors bör inte bära mer än tre åt gången, de som är mest giltiga för tillfället i fråga. Halskorsen ska inte hänga längre ner än nödvändigt under frackrosetten. Kraschaner ska placeras relativt högt över midjan, påpekar Tom Bergroth. Ordensband ska bäras från höger axel till vänster höft, ett av få undantag är den finaste danska orden, Elefantorden, med blått band och en förtjusande vit elefant av vitemaljerat guld och diamanter. Ordensband ska aldrig bäras mot bar hud. Kungligheter och andra ska undvika klänningar skurna så att bandet vilar direkt mot huden, annars får ordensbandet skäras av så att det alltid anbringas mot tyg. Tom Bergroth vet att drottning Elizabeth II har speciella klänningsmodeller som passar till ordensbanden, och ett stadigt underlag för att inte kraschaner och ordenstecken ska tippa nedåt.

Och de små dekorationerna, miniatyrerna? Dem kan man bära till fest om man vill, men aldrig samtidigt med originalen, det är antingen eller. Ordensknapp eller bouton passar till smoking och kavaj och vardag om man vill – samt även när det står Klädsel: civil högtidsdräkt utan ordnar.

Förtjänsttecken, medaljer och ordnar kan man inte använda om de har ärvts eller inhandlats! De ges till en individ för gjorda förtjänster och får inte användas som smycken eller dekor av andra. Lånta fjädrar är inte tillåtna i det seriösa ordensväsendet.
Magdalena Ribbing och Christina d'Otrante

Johanniterorden

En angelägen verksamhet

JOHANNITERORDEN ÄR VÄRLDENS äldsta andliga riddarorden och kristenhetens äldsta fortlevande välgörenhetsorganisation. Den grundades omkring år 1080 i Jerusalem. Då liksom nu var dess syfte humanitärt.

En gren av Johanniterorden grundades i Sverige redan på 1200-talet. Reformationen på 1500-talet och den konfiskering av kloster och kyrkor som följde i dess spår ledde till att Johanniterorden temporärt försvann i Sverige och i flera protestantiska länder, undantaget Tyskland. Redan 1350 bildades i Tyskland en ordensgren, Balley Brandenburg des Johanniterordens, som vann en viss särställning inom ordensgemenskapen. Balley Brandenburg blev kärnan i en protestantisk gren av Johanniterorden i Tyskland. Härigenom skedde uppdelningen i en protestantisk gren och en katolsk gren, den senare under namnet Malteserorden.

Inte förrän i början av 1900-talet uppstod tanken på att bilda en svensk avdelning inom Johanniterorden. 1920 konstituerades Johanniterordens i Sverige Riddarförbund, som en avdelning av »moderorden» i Tyskland. År 1945 avskildes den svenska avdelningen från den tyska och har sedan dess varit en självständig orden med eget styrande organ, konventet med sin ordförande, kommandatorn. Orden har rättsriddare och riddare, för närvarande 397 medlemmar.

Ordens syfte är humanitärt, det vill säga hjälp till människor i nöd under valspråket: *Pro Fide, Pro Utilitate Hominum* – För tron och för människors bästa. Hjälpens genomförs till stor del av frivilliga insatser från medlemmarnas sida bland behövande men också genom penninggåvor till sökande, som har behov av det. Bidrag ges också till forskningsprojekt, som har till syfte att förbättra livet för sjuka och handikappade.

Orden bygger sin ekonomi på inträdes- och årsavgifter samt på avkastningen av donationer, som skänks till Orden. Donationerna finns samlade i ett tiotal fonder/stiftelser där donatorerna ofta uttryckt sin önskan

om hur medlen skall disponeras. Merparten av stiftelserna skänker pengar till gamla och sjuka personer, som är nödlidande, men det finns även fonder för utbildning och uppföstran av barn liksom allmän hjälp till nödställda. Bland fonderna finns några i vilka donatorn har önskat att bidragen hamnar hos personer tillhörande Ridderskapet och adeln. Det finns således tillgångar utöver Riddarhusets att fördela inom denna krets.

Förvaltningen av fonderna, vars samlade tillgångar uppgår till cirka 200 miljoner kronor, sker helt på frivillig basis av personer inom konventet. Fördelning av penninggåvorna sker efter genomgång av de ansökningar om bidrag som inkommit till Orden. För att uppnå en så bra fördelning som möjligt svarar Ordens olika regioner (Stockholm, Östra, Västra och Södra) för utvärderingen av ansökningshandlingarna varefter de rekommenderar bidragsmottagare till konventet. Även organisationer som arbetar inom och med donatorns/stiftelsens ändamål och syfte kan erhålla bidrag och genom sina insatser bidra till att behövande får hjälp.

JOHANNITERHJÄLPEN

Knutet till Johanniterorden finns i flera länder en hjälporganisation som bygger på frivilliga insatser för behövande i samhället. I denna struktur behöver man inte vara riddare i Johanniterorden för att delta i verksamheten, alla är välkomna. Den största är Johanniter-Unfall-Hilfe i Tyskland som driver ett antal aktiviteter såsom äldreboende, sjukhus och barndaghem på frivillig basis. I England är det The Order of St John Ambulance och i Sverige finns Johanniterhjälpen.

Johanniterhjälpen i Sverige har genom bland annat insamling av medel gjort det möjligt att bistå organisationer inte enbart med pengar utan också med frivilliga insatser av medlemmar i hjälpen eller av riddare i Orden exempelvis vid Scoutrörelsens stora Jamboree i Sverige 2012 liksom under World

Transplant Games i Göteborg sommaren 2012. Frivilliga insatser görs i Estland för handikappade genom ett sommarläger och nu pågår en rekrytering av frivilliga Johanniterräddare som genom utbildning på defibrillatorer/hjärtstartare kan hjälpa akut sjuka.

Johan De Geer

Sök från Johanniterordens fonder

I några av Johanniterordens fonder har donator önskat att bidrag lämnas till personer tillhörande Ridderskapet och adeln. Det finns således tillgångar utöver Riddarhusets fonder att fördela inom denna krets. Ansökningstiden är från 1 maj till 15 augusti och ansökningsblanketter finns att hämta på www.johanniterorden.se.

Mer information om Johanniterhjälpens verksamhet finns på www.johanniterhjalpen.se.

Bli en livräddare vid olycksplatser!

Du som har iPhone:
Ladda ner vår app
Hjälpguiden
så räddar Du
liv vid en trafikolycka.

MEMMÄNNISKAN I CENTRUM

www.johanniterhjalpen.se

Tyra Kleen har hittat hem

TYRA KLEEN (1874–1951) var en mycket berest, synnerligen produktiv och högst sällsamt egen dam. På sin tid var hon en internationellt uppmärksammas konstnär och författare. Valinge gård i Södermanland var hennes barndomshem, men i och med faderns diplomatiska karriär tillbringade hon stora delar av sin uppväxt utomlands.

Tyra Kleen testamenterade sin villa på Lidingö samt en omfattande samling av konst, anteckningar med mera till Riddarhuset. Ett av villkoren i testamentet var att ingen skulle få se samlingen förrän femtio år efter hennes död och att den skulle förvaras i ett utrymme i villan som skulle täckas med masonitskivor och behängas med tavlor. Villan såldes emellertid så småningom efter permutation och samlingen förvarades på Riddarhusets vind i närmare trettio år innan den plockades fram 2001. Några år senare ställdes delar av den ut under Riddarhusets kulturdagar.

Nu har samlingen äntligen fått ett mer permanent hem. Sedan hösten 2012 är den deponerad hos Tyra Kleens brorsdotterdotter, Kerstin Hermelin, som med maken Lars och sonen Gunnar med familj bebod just Valinge gård. Cirkeln är sluten, Tyra Kleen har hittat hem.

I gårdens ena flygelbyggnad hänger ett axplock av Tyra Kleens tavlor som illustrerar konstnärens bredd och som ska visas för allmänheten i samband med traktens årliga kulturrunda i maj. Kerstin Hermelin räknar med att ordna ett par utställningar per år med olika teman.

Samlingen innehåller förutom konst även en hel del brev, anteckningar om drömmar, opublicerade manuskript och stenograferade dagboksanteckningar som nyligen transkriberats. Alla dessa dokument är noggrant insorterade i mappar och pärmar som fyller bokhyllor och arkivlådor i ett separat rum. Med hjälp av en förteckning som detaljerat beskriver in- och utgående korrespondens är det lätt att orientera sig i mängden av brev. Skrivelser på svenska, tyska, italienska

Tyra Kleen studerade och illustrerade balinesiska hov- och tempeldanser. Många av illustrationerna finns i dag på Etnografiska museet i Stockholm.

och franska samsas med utskick om vattenavstängning i fastigheten på Lidingö. Stort som smått, med andra ord.

– Tyra var oerhört pedantisk och samlade på allt, nästan på gränsen till maniskt, konstaterar Kerstin Hermelin.

Hon fascinerades av denna släkting som var så före sin tid, modern och nyfiken, men som också kunde vara svår att ha att göra med. Hon berättar bland annat att Tyra en gång kom oanmäld till stationen i Jönköping varifrån hon ringde och krävde att bli upphämtad av chauffören. Då chauffören var upptagen på annat håll gick inte detta. Ilsket tog hon vändande tåg tillbaka till Stockholm och hörde sedan inte av sig till sina släktingar på över tio år. Hennes dagboksstenograferade »sanningar» om vänner och bekanta kan säkert ha bidragit till att hon ville bevara samlingen osedd så lång tid efter sin död.

Kerstin Hermelin har iordningställt ett arbetsrum och gästrum så att den som är

Kerstin Hermelin visar Tyra Kleens förteckning över in- och utgående korrespondens framför en bokhylla fylld med konstnärens brev.

intresserad av att forska och fördjupa sina kunskaper om konstnären och författaren kan få möjlighet till detta. Att samlingen dessutom innehåller målningar från Valinge gör bekantskapen med Tyra Kleen än mer levande på just denna plats.

– Vår stora förhoppning med detta är att fler ska få chansen att upptäcka Tyra Kleen, säger Kerstin Hermelin. ☺

Louise Ribbing

VEM VAR TYRA KLEEN?

»Jag är vagabond och äventyrare av födsel och ohejdad vana», lär Tyra Kleen ha sagt och nog stämmer det. Hon var den yngsta av tre barn till diplomaten Rickard Kleen och hans hustru Amalia, född Wattring. Barnen fick en internationell uppväxt och lärde sig flera språk genom faderns tjänstgöring i olika länder.

Tyra målade och skrev berättelser från tidig ålder. Hon studerade konst i Dresden,

Karlsruhe och München 1890 och därefter på olika konstakademier i Paris under ett antal år. Efter utbildningen flyttade hon till Rom där hon hade en egen ateljé.

Förutom i Stockholm verkade Tyra i Paris, Berlin, Wien och S:t Petersburg. År 1911 reste hon till dåvarande Ceylon tillsammans med Ellen von Platen och gav samma år ut *Strövtåg i Orienten*. Hon besökte USA och Västindien och passade på att arrangera en utställning i New York 1917. Därefter for hon till Java och Bali där hon under tre år utförde ett digert antropologiskt arbete genom studier och illustrationer av balinesiska hov- och tempeldanser, den javanesiska teatern Wajang samt de rituella handställningarna hos buddha- och shivaprästrarna i den indonesiska övärlden. Illustrationerna av de symboliska handrörelserna, mudras, ställdes ut på Victoria and Albert Museum i London 1923.

I Sverige skapade sig Tyra ett namn genom utställningen *Två vittberesta damer* på Liljevalchs konsthall 1922, då hon och japanologen Ida Trotzig ställde ut föremål från Indonesien och Japan. År 1924 gav Tyra ut barnboken *Ni-Si-Pleng. En historia om svarta barn berättad och ritad för vita barn*. Etnografiska museet gav ut *Tempeldanser på Bali* 1936 och *Wajang* 1937 och museet äger dessutom flera av Tyras illustrationer från tiden kring tidigt 1920-tal, då »Balifebern» rasade och kulturpersonligheter från hela världen kom till ön för att stilla sitt brinnande orientintresse. För sitt utforskande och detaljerade arbete från den indonesiska övärlden tilldelades hon Johan Axel Wahlbergs medalj i silver som ges till dem »som genom framstående insatser främjat de antropologiska och geografiska vetenskaperna». ☞

Tyra Kleen i egen hög person.

AKTUELLA TITLAR FRÅN BOKFÖRLAGET ATLANTIS

Sten Westerberg:
CLAS RÅLAMB

Lotta Lewenhaupt:
DEN GLÖMDA KJOLEN

Heli von Rosen:
DÖDSORSAK OGADEN

Jan von Konow:
ÄTTEN LEWENHAUPT

Gunnar Wetterberg:
AXEL OXENSTIERNA

Bokförlaget Atlantis Sturegatan 24, 114 36 Stockholm tel. 08-545 660 70 e-post order@atlantisbok.se

Sök ur fonderna!

Riddarhuset delar årligen ut stipendier och understöd. Stipendiernas syfte är att i första hand stödja ungdomars studier på universitets- och högskolenivå. Alla som tillhör Riddarhuset har möjlighet att söka under förutsättning att studierna bedrivs på heltid och under ett helt läsår. Man behöver inte ha direkta familjeband till stiftarna eller veta vilken fond man ska söka. Riddarhuset hjälper till att hitta rätt fond.

Understöd kan sökas av de medlemmar som är pensionärer och enligt skattelagstiftningen anses vara behövande. Den som har en pension om cirka 15 000 kronor brutto per månad, ett sparkapital som ej överstiger 70 000 kronor och ett normalt boende i hyres- eller bostadsrätt, mindre villa/rad- eller kedjehus uppmanas att söka understöd.

Ansökningar till stipendier och understöd görs på särskilda blanketter som kan laddas ner via www.riddarhuset.se eller beställas på tel. 08-723 39 93. **Endast nya blanketter gäller.** Ansökan ska vara komplett och Riddarhuset tillhanda senast den 15 oktober 2013. Utbetalning sker under andra kvartalet påföljande år.

År 2012 delades 16 079 237 kronor ut till 625 stipendiater. Några duktiga stipendiater som erhållit högre stipendier är:

Pontus Nordenfelt, postdoktorala studier om hur biologisk information kan överföras över cellmembran, Harvard University.

Löfvenskjöldska resestipendiefonden

Sandra Stålhandske, doktorand vid zoologiska institutionen, Stockholms universitet.

Hovjunkare J. O. Bergenstiernas testamentsfond

Henrik von Wachenfeldt, doktorand i ämnet organisk kemi, Lunds tekniska högskola.

Kammarherre C. J. A. Roos af Hjelmsäter fond

Johan Palmcrantz, läkarstudier, Umeå universitet.

Kammarherre C. J. A. Roos af Hjelmsäter fond

Anna Karin Belfrage, doktorand i ämnet organisk farmaceutisk kemi, Uppsala universitet.

Fröken Hanna Roos af Hjelmsäter testamentsfond

ERT SLÄKTVAPEN

ÄVEN FÖRETAG OCH KOMMUNER

TRADITION!

Handskuret i trä på traditionellt sätt och ytbehandlat enligt era önskemål.

INTRESSERAD?

Kontakta mig gärna, så kan vi göra något unikt mer Er vapensköld.

Thorleif Aiff

Thorleif Aiff

T.A. Träskärningar
Anhaltsvägen 12
SE-543 94 Tibro

Mobil: 0706-82 76 38
E-post: info@bildhuggaren.se
www.bildhuggaren.se

SWC

www.vapenringen.se

08-716 45 75

Fabian R. Fersen

På Riddarhuset finns en byst föreställande greve Fabian Reinold von Fersen. Han har i historieböckerna hamnat i sin berömde broder Axels skugga, men han levde själv ett nog så intressant liv mitt i 1700-talets maktcentrum.

FABIAN R. VON FERSEN föddes den 7 oktober 1762 i Jakobs församling i Stockholm. Hans föräldrar var Axel von Fersen d.ä. och Hedvig Catharina De la Gardie och hans syskon var Hedvig Eleonora, f. 1753, Hans Axel, f. 1755 och Eva Sophia, f. 1757.

Fabian blev tidigt introducerad i den militära världen vilken han lämnade 1796 som överste i armén, kaptenslöjtnant vid Livdrabanterna samt sekundchef för Svea livgarde. Han deltog i Gustav III:s krig mot Ryssland 1788–1790, i vilket han erhöll en svår krosskada i bröstet under slaget vid Högfors.

Han tjänstgjorde även vid hovet och utnämndes 1793 till överstekammarjunkare och 1802 till överstekammarherre samt skötte brodern Axels riksmarskalksbefattning under de långa perioder som denne vistades utomlands.

Bland många andra uppdrag var han ledamot av Rikets Ärendes Allmänna Beredning, Stockholms Stads Brandförsäkringskontors Överstyrelse och bankofullmäktiges ordförande vid Riksbanken.

Den 21 februari 1797 gifte han sig med Lovisa Sophia Piper, dotter till Sten Abraham Piper och Catharina Wilhelmina Ehrensward. Lovisa utnämndes 1800 till underhovmästarinna hos drottningen, till överhovmästarinna 1805. Hon lär ha varit både vacker och begåvad och har beskrivits som »onekligen det mest bildade fruntimmer i de högre kretsarna». Paret fick fyra barn: Axel (1798–1838), Fabian (1800), Gustaf Hans (1802–1839) och Louise (1816–1879).

Efter att brodern Axel mördats i Stockholm den 20 juni 1810 ombesörjde Fabian så att dennes kropp fördes till Steninge där den förvarades fram till begravningen den 4 december. Några år senare lät han i parken resa ett monument till minne av brodern.

Den 21 juni ansökte både Fabian och Lovisa om avsked från sina befattningar vid hovet, men Fabian stannade till viss del inom politiken. Han hade 1809 blivit utnämnd till en av rikets herrar och deltog som representant för Ridderskapet och adeln vid riksdagens sam-

Bysten skänktes till Riddarhuset av grevinnan Greta Gyldenstolpe år 1961. Den är skulpterad av Erik Gustaf Göthe i början av 1800-talet.

FOTO: FREDRIK STYRFÄLT.

Porträttet av Fabian är målat av C.F. von Breda. Originalen finns på Östergötlands museum.

mankomster vid ett flertal tillfällen. Han blev riddare av Serafimerorden 1814 och hedersledamot av den nyinstituerade Kungliga Svenska Lantbruksakademien. Förutom sina officiella uppdrag ägnade sig Fabian även åt skötsel av gods och gårdar. Då fadern dog 1794 hade han arvt Mälsåker och efter brodern ärvde han bland annat fideikommissen Ljung och Steninge samt Fersenska palatset. Under Fabians tid som ägare till Ljung började Göta kanal anläggas och han sålde av mark till kanalbolaget.

Fabian har beskrivits som sin broders raka motsats: »pratsam, meddelsam, glad och utan skymt av högdragenhet, dock en aning framfusig» men även »ädel och generös».

Efter sin makes död 1818 bodde Lovisa kvar i palatset i Stockholm men även längre perioder på Mälsåker.

Fabian, hans hustru och söner vilar i det fersenska gravkoret i Ljungs kyrka i Östergötland.

Elisabet Kihlberg och Martin Hamilton

Porträttet av Lovisa Piper är målat av J. Forslund. Originalen finns på Löfstad slott. FOTO: SEBASTIAN WIVALLIUS.

Meddelanden från Riddarhuset

VERKSAMHET

När detta skrivs har treårsperioden 2010–2012 gått till ända. Adelsmötet 2013 öppnades den 16 februari och vi är snart inne i en ny treårsperiod. Den förra perioden genomfördes sammanlagt 23 projekt och uppdrag från adelsmötet. Tretton avsåg palatset och tio avsåg förvaltningen.

De tre största palatsprojekten omfattade byggandet av ett nytt arkiv i Riddarhusets västra källare samt att renovera och reparera balustraden utmed Riddarhusgränd. Det senare utfördes tillsammans med Stockholms stads trafikkontor som ändå skulle bygga om cykelbanor och trottoarer runt Riddarhuset. Det tredje stora projektet gällde belysning av de vackra statyerna på Riddarhusets tak. Vi har hört uppskattande ord från många som nu har »upptäckt» statyerna även nattetid.

Utöver dessa omfattande projekt har en mängd mindre genomförts. Biblioteket har renoverats, trappan mellan Riddarhussalen och Lantmarskalksvåningen har byggts om, möbler i sällskapsvåningen har renoverats och en så kallad audioguide för smartphoner har installerats för att underlätta för våra besökare. Vi har fått fyra nya montrar i Lantmarskalksvåningen och säkerhetssystemet har förbättrats avsevärt.

Ett av förvaltningsprojekten uppmärksamade märkesåret 1810 genom fyra relaterade föredrag om Baltzar von Platen och Göta kanal-bygget, Carl Otto Mörner som medverkade till att Jean Baptiste Bernadotte valdes till Sveriges kronprins, Jöns Jacob Berzelius som upptäckte grundämnet kisel, en bas i modern elektronik, och Axel von Fersen, hans händelserika liv och dramatiska död. För övrigt var inventering av de genealogiska samlingarna, sigillstamplar, externa begravningsvapen och sköldebrev i fokus. Vi införde också ett enhetligt inventarienummersystem samt upprättade en metadatabas. Inom kommunikationsprojektet fastställdes vision, verksamhetsidé och värdeord för verksamheten. Under nästa treårsperiod avser vi att ta fram kommunikationsdokument och, bland annat, producera en ny hemsida.

Utöver dessa projekt har en mängd större

och mindre förbättringsåtgärder i huset genomförts. Därmed behöver inte några nya stora fastighetsprojekt utföras de närmaste tre åren. Den kommande treårsperioden riktar i stället uppmärksamheten mot det viktiga arbetet med fortsatt revidering av stamtavlorna samt andra nödvändiga åtgärder inom genealogin. Inflyttningen av gamla dokument i det nya arkivet fortsätter också.

Den 7 december 2012 fick vi besök från riddarhusdirektionen i Helsingfors. Sju direktionsmedlemmar och två tjänstemän gästade oss i ett heldagsprogram på Riddarhuset, där vi diskuterade gemensamma frågor och angelägenheter. Sällskapet fick en specialguidning av Riddarhuset och en visning av Kungliga slottets ordensutställning av vår egen ciceron Oscar Langenskiöld.

Carl-Gustaf Åkerhielm, riddarhussekreterare

KONserter

Under våren 2013 har det arrangerats flera konserter med varierande inriktning på Riddarhuset. Särskilt glädjande är att Riddarjazzen kunnat fullföljas. Den är nu inne på sitt nionde år med minst en konsert om året. Ett par orkestrar avlöser varandra i Riddarhussalen och en orkester spelar dansant musik under pauserna. Det var som vanligt fullsatt när Riddarjazzen genomfördes den 3 februari.

Lilla Akademien, som i år firar 15 år, och olika ensembler i Stockholm Sinfoniettans regi är trogna arrangörer. Därutöver har konserter skett med bland annat barockorkestern Rebaroque och kammarkören Euterpe.

På nationaldagen genomför Stockholms Studentsångare en konsert. Det är fri entré och detaljerna redovisas på Riddarhusets hemsida www.riddarhuset.se.

Programmet för hösten börjar ta form. Den 5 september erbjuds opera från två sekler då Riddarhuset gästas av Emerik Malandain, baryton, och Magnus Svensson, piano. Den 8 oktober är det konsert med Lilla Akademien och den 15 oktober spelar Stockholms Sinfonietta. Den 22 oktober och 19 november ges konserter under rubriken *Jealousy and Love* med en ensemble som leds

av Peter Tornborg. Den 30 oktober får vi återse Wille Crafoord med bland andra Nanne Grönvall.

Som tidigare meddelats ger vissa ensembler en rabatt till ättemedlemmar. Kansliet söker nu nya former att komma i kontakt med ättemedlemmar som vill ha särskild information om konsertverksamheten.

Henrik von Vegesack

INTERNATIONELLT

Det årliga arbetsmötet för CILANE hölls i Paris den 8–9 mars 2013. Mötet föregicks på sedvanligt sätt av ett sammanträde med la Sous-commission des Experts en Droit Nobiliaire. Riddarhuset företrädades av direktionsens vice ordförande Erik Tersmeden, också ledamot av Sous-commission, samt riddarhussekreteraren Carl-Gustaf Åkerhielm.

Arbetet med att finna en väg för ett spanskt medlemskap fortskrider. I det spanska justitieministeriet har nu registrerats en ny juridisk person, som skall kunna fungera som paraplyorganisation för de olika regionala spanska adelsorganisationerna. Även Polen önskar få komma med i CILANE. Där fortgår ansträngningarna att klarlägga vilka personer som faktiskt tillhör adeln i det nuvarande landet. Man synes vilja använda de kriterier som Malteserorden använder för att erkänna adelskap, en väg som CILANE ställer sig bakom.

Information lämnades från ungersk sida om 2014 års kongress om skall hållas på ett före detta kungligt slott utanför Budapest. Temat för föredragen skall bli utvecklingen för den östeuropeiska adeln – den som en gång hörde till det Habsburgska kejsardömet. Antalet utländska deltagare kommer att begränsas till 250 personer.

CILANE bedriver en aktiv verksamhet för ungdomsutbyte mellan länderna. Arrangemangen har varit välbesökta och mycket uppskattade. RAUK deltar i detta arbete.

Erik Tersmeden

VÄRDEPAPPERSFÖRVALTNING

Börsutvecklingen 2012 blev stark efter ett svagt år 2011. Under ett flertal år har de finansiella marknaderna påverkats av nyhetsflödena kring den pågående skuldkrisen i Europa och USA. Aktiemarknaderna utvecklades ändå starkt under fjolåret, trots tidvis stor oro för den ekonomiska utvecklingen i Sydeuropa. Stockholmsbörsen steg med drygt 16 procent och ett internationellt aktieindex (MSCI) steg med 10 procent. Ledande ekonomiska indikatorer pekar på en förbättring av den globala ekonomiska utvecklingen under innevarande år. Den stimulerande penningpolitik som förs i västvärlden med exceptionellt låga styrräntor börjar få effekt. I USA där en omfattande fastighetskris pågått under ett antal år har en påtaglig förbättring skett under fjolåret där bostadsmarknaden stabiliserats och hushålls sektorns skuldsättning minskat. De av Riddarhuset förvaltade fonderna steg under 2012 med 12 procent. Det största bidraget till denna utveckling var aktie- och fondinvesteringarna både i Sverige och internationellt.

Patrik Tigerschiöld, kassadirektör

DOMÄNFÖRVALTNING

Det är tyvärr fortfarande en dyster konjunkturprognos för skogsindustrierna. En allmänt svag tillväxt i stora delar av Europa, en mycket stark svensk valuta samt en klart minskad förbrukning av tidningspapper är de främsta orsakerna till den vikande konjunkturen. De ljusglimtar som finns i form av ökat byggande i USA samt stabil tillväxt i Kina och Nordafrika hjälper för närvarande inte sågarna att visa nöjaktiga resultat.

Riddarhusförvaltningen har långsiktiga leveransavtal för massaveden och vi ser i dag inga avsättningsproblem för våra produkter. I skrivande stund är det faktiskt så att de småländska sågarna, på grund av brist på råvara, betalar väldigt bra för sågtimret. Vi har tecknat ett par avtal till mycket goda priser.

Eon har inlämnat en ansökan om miljö-tillstånd avseende 18 vindkraftverk med 200 meter totalhöjd på Pauli-stiftelsens marker vid området Horn/Hycklinge. Länsstyrelsen skall nu granska ansökan och möjligen begära kompletteringar, ett beslut kan förväntas inom ett år. Kommunen har vetorätt när det gäller större vindkraftsparker. Förväntad elproduktion är cirka 140 GWH, vilket motsvarar elförbrukningen hos 28 000 villor. Eon ställer ett verk till förfogande som andelsägt till lokal ekonomisk förening. Stiftelsen har också erbjudit viss kompensation

till bygdegemensam ekonomisk förening.

Fasadrenoveringen på Löfstad slott har dessvärre visat sig vara mer komplicerad än förväntat. Den gamla putsen innehåller saltutfällningar, vilket gör att ny kalkfärg inte vill fästa ordentligt. För att få ett bra resultat är det nödvändigt att blåstra fasaden och lägga på ny puts (en–två centimeter). Vi har beslutat att förlänga projektet över tre, eventuellt fyra, år. Det gamla pumphuset till Löfstad har renoverats med visst bidrag från Länsstyrelsen. Avverkning av många döda ask- och almtäd runt Löfstad har skett under våren.

Däremot har Länsstyrelsen i Skåne inte tillåtit avverkning och nyplantering av den allé som leder in genom parkområdet till Kronovalls slott. Överklagan till högsta instans förändrade inte Länsstyrelsens beslut, vilket innebär att påstådd biologisk mångfald har större betydelse än besökande personers säkerhet. Ett märkligt resultat kan tyckas, eftersom omgivande parkområde på 30 hektar innehåller all biologisk mångfald som alléträden kan tänkas innehålla.

Hans von Stockenström, domändirektör

KULTURSTÖD

Adelsmötet 1998 fattade beslut att stödja vissa insatser inom kulturområdet som har anknytning till Ridderskapet och adeln, företrädesvis sådana av historisk art. Vid riddarhusdirektionens sammanträde den 14 december 2012 beslutades att följande personer och projekt skulle tilldelas Riddarhusets kulturstöd:

Caroline Edelstam: 20 000 kronor för skriften The Black Pimpernel om Harald Edelstam.

Jönköpings läns museum: 5 000 kronor för en monografi över Brahekyrkan på Visingsö.

Inger Littberger Caisou-Rousseau: 5 000 kronor för den vetenskapliga monografin En sällsam historia om Therese/Andreas Bruce.

Angela Rundquist: 15 000 kronor för en bok om Fritz von Dardel.

Jan-Åke Holmbrink: 5 000 kronor för en bok om Anton Tamm.

Bertil Palmcrantz: 10 000 kronor för boken Från Natt och Dag till Hedin – om adliga namn.

My Hellsing: 5 000 kronor för en bok kallad Hertiginnan, hovet och det politiska rummet.

Lars Fredborg: 7 000 kronor för boken Adelborg – en svensk adelsläkt under 200 år.

Alexandra von Schwerin: 25 000 kronor för projektet Kvinnomakt – 500 år på Skarhults slott.

*Maja Friis och Mille Haynes: 5 000 kronor för filmen Ballerina (Elsa-Marianne von Rosen).
Ulf Gyllenhammar*

UTMÄRKELSER

Tidigare riddarhussekreteraren Otto von Schwerin och tidigare riddarhusgenealogen vid Finlands Riddarhus, Henrik Degerman, har tilldelats Svenska Heraldiska Föreningens förtjänstmedalj 2013 för sina konstnärliga respektive vetenskapliga insatser på området adliga vapenböcker. Medaljen tilldelades även statsvetaren och författaren Per Andersson för hans breda och omfattande insats inom området för kommunal heraldik. Medaljerna delades ut vid föreningens årsmöte på Riddarhuset i mars 2013.

NYTT BUTIKSSORTIMENT

Riddarhusets sortiment av försäljningsartiklar har utökats med särskilt framtagna servetter, tygkassar och pennor. Servetterna ligger 20 stycken i varje förpackning och är dekorerade med Ridderskapet och adelns rangkronor: greve-, friherre- och adelskrona (45 kr/förpackning). Tygkassen passar alla ändamål och är tillverkad i blått bomullstyg med Riddarhusets logotyp i guldtryck (60 kr/styck). Penn-

I Riddarhusets butikssortiment finns nu även fina servetter, tygkassar och pennor.

norna finns i rött eller blått med Riddarhusets namn (20 kr/styck). Bra presenter eller bruksartiklar! Beställ via e-post order@riddarhuset.se eller på telefon 08-723 39 99.

SVENSKA ADELSFÖRBUNDET

Svenska Adelsförbundets huvuduppgift är att ekonomiskt bistå behövande inom adeln, i första hand äldre och sjuka. Även ointroducerad adel kan komma ifråga. Många hjälpbehövande saknar egen förmåga att söka bidrag. Hör därför gärna av er till oss om ni känner till något ömmande fall.

Adelsförbundet firar sitt 100-årsjubileum 2014 och av den anledningen äger ett större evenemang rum på Riddarhuset den 25 september 2014. Mer information om jubileet kommer i höstnumret. Upplysningar om förbundets verksamhet kan lämnas av sekreteraren Ulf Gyllenhammar, tel. 08-767 80 84 eller kassaförvaltaren, friherre Per Sparre tel. 08-85 61 30. Svenska Adelsförbundets ordförande är greve Gustaf Lagerbjelke.

RIDDARHUSSÄLLSKAPET

Riddarhussällskapet bildades 1947 och är en sammanslutning för Riddarhusets medlemmar med familjer. Verksamheten består av bland annat samkväm med föredrag eller underhållning, besök på kulturhistoriska platser, utställningar och museer.

Årsavgiften är 150 kronor för makar och 100 kronor för enskilda. Sällskapets sekreterare Ingegerd von Quanten tar gärna emot anmälan om medlemskap, tel. 08-20 62 42, e-post: riddarhussallskapet.ivq@tele2.se. Ordförande är Claës-Henrik Munck af Fulkila.

VADSTENA ADLIGA JUNGFRUSTIFT

Den ärevördiga institutionen med rötter i första hälften av 1700-talet, benämnd Vadstena Adliga Jungfrustift, är i dag att betrakta som en pensionsstiftelse. Etthundra pensioner utdelas årligen till dem som varit längst inskrivna i Stiftet.

Normalt skriver föräldrarna in sina döttrar när de är små, men numera förekommer det att vuxna kvinnor, som uppfyller stadgarnas villkor, skriver in sig själva. Inskrivningsavgiften är 100 kronor och någon årsavgift utgår inte.

Stiftsjungfrur har rätt att bära Stiftets dekoration, ett vackert emaljerat vitt ordens kors med blåvit rosett. Etui med dekoration

och miniatyr kostar 400 kronor inkl. porto och kan rekvireras från Riddarhuset. Ring 08-723 39 91 för ytterligare information.

VISNINGAR OCH

FESTVÅNINGSVERKSAMHET

Riddarhuset är öppet för besökare måndag–fredag klockan 11.30–12.30 året om. Gruppvisningar på annan tid efter överenskomelse per telefon 08-723 39 99.

Riddarhusets sällskapsvåning och Lantmarskalkssalen står till medlemmarnas förfogande för privata festarrangemang – släktmöten, bröllop, födelsedagsfester m.m. (dock inte studentfester). I källarvåningen finns »släktföreningarnas rum» – en lokal där upp till tio personer kan ha möten.

Kontakta kansliet, tel. 08-723 39 91, för bokning och information.

FÄRGFOTO AV VAPENSKÖLD

Samtliga vapensköldar har fotograferats för Riddarhusets arkiv. Kopior i färg, format A4, kan beställas från Karl-Henrik Stiernspetz, e-post: stiernspetz@gmail.com eller tel. 08-541 300 06. En kopia kostar 290 kronor, följande kopior, oavsett motiv, 95 kronor per styck vid samtidig beställning.

KÖP OCH SÄLJ PÅ Riddarhustorget

E-post: riddarhustorget@riddarhuset.se

Säljes: Två karmstolar och åtta stolar levererade från snickarmästare Benkert i Gävle på 1920-talet. Båda karmstolarna har nya spiraler. Ena karmstolen är klädd med skånsk väv (blå botten). Den andra bör få lite kuning hjälp innan de skånska vävdelarna återmonteras på ryggen. Stolarna behöver kläs om. Alla tio har samhöriga, handgjorda snickerier. Tel. 08-758 99 91, Margareta.

Säljes: Bordsprydnad, Stenbock. Plakett i svart granit med grevliga ätten Stenbocks vapen graverat, höjd resp. bredd 19 cm. Pris 1.100 kronor. Vapenring Ramel i 18K gult guld med friherrliga ätten Ramels vapen graverat i blå/svart så kallad lagersten. Pris 6 500 kronor (halva nypriset). Tel. 08-452 97 10, 073-507 61 10.

Opera från två sekler i Riddarhuset

ETT FANTASTISKT SAMSPEL MELLAN

Emerik Malandain, **BARYTON**, och Magnus Svensson, **PIANO**
Riddarhussalen, torsdagen den 5 september 2013 klockan 19.00

Följ med på en spännande resa i arior från två sekler, i spåren av mästerkompositörer som W.A. Mozart, Gaetano Donizetti, Richard Wagner och Giuseppe Verdi.

Barytonen **Emerik Malandain** var nyligen i Rudolstadt i Tyskland för att sjunga rollen som Guglielmo, en av huvudrollerna i Mozarts *Così fan tutte*. Innan dess sjöng han i en galakonsert i Karlsbad tillsammans med Symfoniorkestern under ledning av František Drs, dirigent på Prags stadsopera.

Pianisten **Magnus Svensson** är känd för sina solokonsertter men också som ackompanjator och kammarmusiker. Han är en av initiativtagarna till den mycket framgångsrika och uppmärksammade konsertserien Svenska Sopranos där sångare som Nina Stemme, Miah Persson och Anna Larsson medverkar.

Biljettpris 220 kr. För närmare upplysningar kontakta Ulrika Klingenstierna-Malandain på ulrika.richard@gmail.com eller 070-222 99 06.

Ridderskapet och Adelns Ungdomsklubb

DEN 9 FEBRUARI 2013 hölls en färgsprakande maskeradbal på Riddarhuset som blev mycket uppskattad av såväl nya som befintliga medlemmar. Balen kom att inleda RAUKS nya verksamhetsår som ska fyllas med ett varierat utbud av aktiviteter. Under föregående verksamhetsår har ett flertal sammankomster arrangerats i bland annat Lund, Göteborg, Uppsala och Stockholm och nu breddas programmet ytterligare.

Under året fortsätter RAUK Talarforum, där framstående personer inom bland annat näringsliv, media och politik besöker Riddarhuset för att genom föreläsningar och diskussioner dela med sig av sina kunskaper och erfarenheter till RAUKS medlemmar. Även en visning av Riddarhuset kommer att hållas där medlemmarna får möjligheten att fördjupa sina kunskaper om såväl sin egen släkt som Riddarhusets historia.

Under 2012 var besöken på Kungliga Operan mycket populära. Under 2013 anordnas fler operabesök och RAUK erbjuder ett subventionerat pris på ett urval spännande föreställningar. Styrelsen ser fram emot att bredda utbudet av kulturella aktiviteter ytterligare.

Styrelsen anno 2013, bilden tagen vid maskeradbalen i februari. Övre raden från vänster: Claës af Burén, Carl Lowisin, Sean Crafoord. Nedre raden från vänster: Elisabeth Edelstam, Gabriel Hermelin, Mikaela Rennerfelt, Veronica Gyllenram. Saknas på bilden: Oscar Langenskiöld.

FOTO: KLAS-HERMAN LUNDGREN.

För medlemmar som önskar ta jägarexamen arrangeras även denna höst en kurs till fördelaktigt pris. Utöver detta anordnas träningskytte för de medlemmar som erhållit jägarexamen.

Besök på landets slott och herresäten genomförs förhoppningsvis även 2013 i jakten på kunskap om Sveriges historia och kulturskatter. Har ni ett kulturhistoriskt intressant hem som ni vill visa upp, kontakta i så fall gärna styrelsen på rauk@riddarhuset.se.

RAUK är en ideell förening för dig mellan 18 och 35 år som tillhör en på Riddarhuset introducerad ätt. RAUK vill fördjupa kontakterna och stärka gemenskapen inom den unga svenska adeln och belysa adelns roll i historien under trevliga former. Vi anordnar aktiviteter runtom i Sverige, men genom CILANE, samlingsorganisationen för de europeiska adelsförbunden, öppnas även möjligheten för våra medlemmar att besöka systerorganisationers tillställningar. Via RAUK erbjuds du ett oslagbart nätverk med vänner och kontakter i såväl Sverige som i Europa. Medlemskapet i RAUK är kostnadsfritt och du registrerar dig via vår hemsida www.rauk.info.

Uppslagsverket
Adliga vapensköldar
i Sverige

Finns i Riddarhusets shop
och i Internetbokhandeln
www.rhombus.se

MARIEDAHL'S
BOKBINDERI OCH KONSERVERING
Wimmerby

Nybländning, ombländning och restaurering av alla typer av bokband
Specialitet: Arkiv- och Protokollband samt Manuskriptband

Papperskonservering av bundna samt enstaka objekt
Tillverkning av mappar, askar och schatuller
Uppklistring och montering av planscher, kartor och bilder.

mariedahls.se Tel: 0725-231199

Ren och rak

RIDDARHUSET HAR EN balustrad som löper runt hela fastigheten. Den avgränsar på ett naturligt sätt Riddarhuset från motor- och cykeltrafiken runt hus och parker. Balustradens huvudbeståndsdelar är huggna i granit.

Balustraden har funnits i över hundra år och var sedan länge i behov av en renovering. Särskilt angeläget har det varit att renovera sträckningen längs Riddarhusgränd. Bussar, lastbilar och tidigare spårvagnar har gjort att den underliggande lermarken har sjunkit ner på ett antal platser med följd att gatan och därmed balustraden gått i vågor. Gatan har fyllts upp med jämna mellanrum men det har inte marken under balustraden. Det har med tiden blivit angeläget att ge balustraden en rak linje.

Direktionen har fört en diskussion med Trafikkontoret i Stockholm sedan 2003 med inriktning att Trafikkontoret skulle bära en del av kostnaderna för att renovera balustraden eftersom det är en rimlig bedömning att vågbildningen i balustraden beror på decennier med tung trafik längs Riddarhusgränd. Stockholms dåvarande gatuborgarråd besökte Riddarhuset för att konstatera fakta på plats och han lät göra en utredning om orsakerna till förhållandet. Utredningen kunde inte ge ett entydigt besked i frågan om hur sättningsarna vållats. För alla som tjänstgjort på Riddarhuset och känt skakningarna i palatset när tyngre fordon passerar är det dock uppenbart att trafiken bär skulden. Inledningsvis var intresset svårt från Trafikkontorets sida att dela på kostnaderna. Flera adelsmöten ansåg därmed att kostnaderna skulle bli för höga och gav projektet låg prioritet.

Vintern 2012 kontaktade Trafikkontoret Riddarhuset för att informera om en omfattande reparation som skulle ske av gata och trottoar längs Riddarhusgränd detta år. Riddarhuset inbjöds att få delta i projektet varvid Trafikkontoret erbjöd sig att färdigställa en jämn och bärkraftig grund under balustraden. Direktionen var inte sen att acceptera erbjudandet och under våren var arbetet i full gång.

Riddarhusets del i projektet var indelat i ett antal steg: Först skulle aktuell del av balustraden rengöras. Detta skedde med högtryckstvätt före demontering. Därefter lyftes balustraden bort. Trafikkontoret färdigställde

Man kan tydligt se att balustraden går i vågor samt att den är mycket nedsmutsad. Den naturliga färgen är ljusröd. FOTO: MARIE KLINGSPOR ROTSTEIN.

Resultatet är tydligt: balustraden är rak och ren. FOTO: HENRIK VON VEGESACK.

sedan den fasta grunden som balustraden skulle stå på. Vår entreprenör, Närkesten, göt en sula i armerad betong. En kraftfull armering i rostfritt stål borgar för mycket god hållfasthet. Därefter lyftes balustraden åter på plats. Detta förfarande kan låta skäligen enkelt men balustraden består av socklar, under- och överliggare samt balusterdockor (mellan över- och underliggare) och är en byggsats som kräver mycket skicklighet att hantera om resultatet skall bli bra. Vissa dockor måste nytilverkas och några stenar behövde lagas.

Om adelsmötet 2013 godkänner direktions förslag kommer de återstående delarna

av balustraden att renoveras under perioden 2013–2015. Mycket talar för att projektet då slutförs redan under 2013. Skälet till att arbetet kan ske så snabbt är att resten av balustraden är i bättre skick än den hittills gjorda sträckningen med undantag för en mindre del längs Riddarhuskanalen.

När sedan denna del av balustraden är åtgärdad har palatset under en dryg tioårsperiod genomgått en total yttre renovering omfattande tak, fasader, flyglar och nu balustrad och pryder väl sin plats bland Stockholms historiska byggnader. ☞

Henrik von Vegesack, projektledare

Genealogica Varia

Äldre svenska frälsesläkter

Äldre svenska frälsesläkter (ÄSF) är ett av Riddarhusets flaggskepp. Bokverket består av genealogier över främst de riksrådsätter som hade utslocknat på manssidan före Riddarhusets tillkomst 1626. Arbetet med serien har pågått i över sextio år. Sammantaget har fem häften utgivits, det sista kom ut i februari i år.

Under 1500-talets Vasatid och 1600-talets stormaktstid var det brukligt att genealogier användes för att legitimera makt och egenhet och tillerkänna sig ett storslaget förflutet. Tidens genealoger, såsom Rasmus Ludvigsson, Peder Månsson Utter, Johannes Messenius och Johan Peringskiöld, verkade för kungamakt och frälsemän. Bristen på källkritik gör att det för eftervärlden kan verka som om de mer berättar historier än återger historia. Genealogerna fogade godtyckligt samman nödvändiga pusselbitar och kunde visa att beställarens anfader alls inte var bondson utan av kunglig härstamning.

När Riddarhuset år 1762 lyckades genomdriva en kunglig förordning som, med hot om vite, ålade alla introducerade ätter att insända sina genealogier blev det grunden till Riddarhusets stamtavlor som fram till i dag ajoufförs. Påbudet medförde en massproduktion av ättartavlor i en situation där många av upphovsmännen saknade erfarenhet av genealogisk forskning och tillgång till trovärdigt arkivmaterial. De »glädjegenealogier» som präglade stamtavlornas äldre delar kom därför att dröja sig kvar länge.

I början av 1950-talet befanns källsituationen ohållbar, då befintliga översikter över frälsesläkter från medeltiden och äldre Vasatid baserade sig på dessa ovederhäftiga genealogier. Riddarhusegeneologen Folke Wernstedt sneglade på de nordiska grannländerna och konstaterade att Finland hade Jully Ramsays portalverk *Frälsesläkter i Finland intill stora ofreden*, de baltiska länderna *Genealogisches Handbuch der baltischen Ritterschaften* och Danmark och Norge *Danmarks Adels Aarbog*. Han konstaterade att forskningsfronten i Sverige såg annorlunda ut och påtalade också att en genealog ofta har »anledning att beklaga, att vi sakna ättartavlor över det ointroducerade gamla frälset».

Det fanns redan en modern kritisk medel-

Hans Gillingstam är en av Sveriges främsta medeltidsgenealoger. Han disputerade på avhandlingen Äterna Oxenstierna och Vasa under medeltiden: släkthistoriska studier och har varit verksam bland annat som redaktör för Svenskt biografiskt lexikon.

FOTO: URBAN SIKEBORG.

tidsgenealogisk forskning i Sverige, med företrädare som Gustaf Adolf Vive Sparre, Nils Gabriel Djurklou och Claes Annerstedt, men det saknades enhetliga och kontrollerade genealogier, uppställda i översiktsverkets form.

Projektet *Äldre svenska frälsesläkter* sjösattes. Efterkrigskonjunkturen medgav att Riddarhuset initierade projektet. Danska och norska, men framför allt baltiska arkivarbetare anställdes och ålades att sammanställa en korpus med i första hand primärkällor från Vasatiden, ett digert arbete. Deras resultat användes sedan av artikelförfattarna. Bland andra Wilhelm Tham och Jakob Koit ordnade underlag som tillsammans med opublicerat diplommaterial från Vitterhetsakademiens diplomatariekommitté utgjorde en värdefull grundstomme till forskningsarbetet avseende medeltiden. Bidrag erhöles från välbekanta fonder av vilka Humanistiska fonden möjliggjorde arvoden till kvalificerade forskare.

Ursprungligen skulle projektet omfatta det äldre högfrälset, det vill säga samtliga rid-

dar- och riksrådsätter, men ambitionen kom att begränsas till i huvudsak de omkring 120 riksrådsätterna.

Det första och andra häftet i serien kom ut 1957 respektive 1965, med Folke Wernstedt som verkställande redaktör. Utgivningen avstannade dock efter Wernstedts död 1967. Efter en motion till adelsmötet 1983 påbörjades en fortsättning. Det skulle följaktligen komma att ta tjugotvå år innan det tredje häftet gick i tryck, då med riddarhusegenealog Pontus Möller och Hans Gillingstam som redaktörer. Till det upprättades ett person- och ortregister över dittills utkomna häften. Nästkommande häfte, det fjärde i ordningen, dröjde till 2001. Vid det laget var Hans Gillingstam ensam redaktör och hade anmärkningsvärt nog varit knuten till projektet ända sedan dess början under tidigt 1950-tal.

Arbetet med bokverket upphörde återigen 2002. Då hade Hans Gillingstam redan hunnit skriva fyra artiklar. Riddarhusdirektionen beslutade år 2012 att avsluta serien med att ge ut det femte och sista häftet innehållande de fyra skrivna artiklarna, kompletterat med ett person- och ortregister för hela bokverket, nu omfattande 103 frälsesläkter. Lars-Olof Skoglund, tidigare redaktör vid Svenskt biografiskt lexikon, åtog sig det redaktionella arbetet.

Bokens sista sida förtecknar de 21 ätter som enligt ursprunglig produktionsplan skulle ingå i häftet, men som aldrig kom att slutföras. ☞

Oscar Langenskiöld, riddarhusamanuens

FYRA NYA FRÄLSESLÄKTER

ÄSF är stamtavlor över medeltida frälsesläkter. Nu finns det senaste häftet i serien utgivet, häfte II:2. Det omfattar äterna Bergkvaraätten, Bese, Bralsthorp och Bylow med tillhörande ingresser, samt källförteckning, ort- och personregister omfattande seriens alla fem delar. Alla verkets delar går att köpa på Riddarhuset, genom www.riddarhuset.se eller via telefon 08-723 39 99.

Heraldica Varia

UNDER DET SENASTE halvåret har Riddarhusets sköldebrevssamling tillförts en ansevärd mängd svenska och utländska sköldebrev. Extra glädjande har det dessutom, vad gäller de svenska sköldebreven, rört sig om sköldebrev för nu levande ätter. I och med förvärven av de utländska sköldebreven kan nu Riddarhusets sköldebrevssamling stoltsera med handlingar från Sverige, England, Skottland, Frankrike, Preussen, Ryssland, Tysk-Romerska riket, Vatikanen och Österrike-Ungern. Antalet sköldebrev som förvaras i Riddarhusets arkiv har nu passerat 600.

DONATIONER

Huvudmannen, herr Karl Robert von Dardel, Åkersberga, har donerat sköldebrevet i original för adliga ätten nr 2217 Dardel.

Kaptenen Georg Alexander Dardel (1775–1863), tidigare i engelsk tjänst, inkom till Sverige 1808 och adlades här jämlikt 37 § 1809 års regeringsform, innebärande att endast huvudmannen innehar adlig värdighet, den 21 maj 1810 på Stockholms slott av konung Karl XIII med bibehållet namn Dardel och introducerades den 4 april 1812 under nr 2217. Ätten Dardel har ett medeltida schweiziskt ursprung och bakgrunden till vapensköldens utformning är okänd.

Huvudmannen, herr Jacob Tersmeden, Mallorca, har donerat sköldebrevet i original för adliga ätten nr 1940 C Tersmeden.

Bergsrådet och brukspatronen, ägaren till Larsbo bruk, Jacob Tersmeden (1683–1753), adlades den 22 november 1751 på Stockholms slott av konung Adolf Fredrik, och introducerades den 6 augusti 1752 under nr 1940, nuvarande 1940 C.

De tre hamrarna (smedsattribut) i vapnet kan möjligtvis syfta på ättens tidigare namnformer (tor Smede, tor Smeden).

Friherre Hans-Henrik Ramel, Malmö, har donerat sköldebrevet i original för adliga ätten nr 2039 von Troil.

Biskopen över Västerås stift, sedermera ärkebiskopen Samuel Troilius (1706–1764), barn, såväl födda som ofödda, adlades för faderns förtjänster den 11 september 1756 på Stockholms slott av konung Adolf Fredrik med namnet von Troil. Sönerna introducerades den 5 mars 1776 under nr 2039.

Vapenskölden innehåller kyrkliga symboler. De två patriarkalkorsen i balken är biskopsattribut och de två änglahuvudena med vingar (serafer) syftar på Samuel Troilius tjänst som ordenspredikant vid Serafimerorden.

DEPOSITIONER

Huvudmannen, herr Jacob von Engeström, Bälinge, har deponerat sköldebrevet i original för adliga ätten nr 1948 B von Engeström.

Biskopen över Lunds stift, teologie doktor Johan (Johannes) Engeströms (1699–1777) hustru och barn, såväl födda som

ofödda, adlades för faderns förtjänster den 22 november 1751 i palatset i Stockholm av konung Adolf Fredrik med namnet von Engeström. Sönerna introducerades den 8 juni 1752 under nr 1948.

Precis som i fallet med den von Troilska vapenskölden så syftar patriarkalkorsen på Johan Engeströms tjänst som biskop. Det krönta örnhuvudet i hjälmprydnaden hännyftar till ättens skånska ursprung.

Huvudmannen, medicine doktor Carl Rosenblad, Lund, har deponerat sköldebrevet i original för adliga ätten nr 2013 B Rosenblad.

Professorn i medicin vid universitetet i Lund, Eberhard Rosén (1714–1796), adlades den 23 januari 1770 på Stockholms slott av konung Adolf Fredrik med namnet Rosenblad. Sköldebrevet är underskrivet först av konung Gustav III utan angivande av plats och datum. Ätten introducerades den 20 december 1774 under nr 2013.

Eskulapstaven i vapenskölden är läkekonsens attribut och åsyftar Eberhard Rosenblads professur i medicin.

Sedan 1902 förvaras även friherrebrevet för friherrliga ätten nr 323 Rosenblad och grevnebrevet för utdöda grevliga ätten nr 123 Rosenblad på Riddarhuset.

Statssekreteraren vid Inrikes civilexpeditionen vid Kungliga kansliet, sedermera en av rikets herrar och justitiestatsminister, Mathias Rosenblad (1758–1847), upphöjdes i friherrlig värdighet enligt primogenitur

Adliga ätten Dardel nr 2217.

Adliga ätten Tersmeden nr 1940 C.

Adliga ätten von Troil nr 2039.

Adliga ätten von Engeström nr 1948 B.

Adliga ätten Rosenblad nr 2013 B.

Adliga ätten Crommon.

med succession på äldste son, son efter son, den 3 januari 1805 på Stockholms slott av konung Gustav IV Adolf, och introducerades samma år den 30 november under nr 323. Han upphöjdes senare i grevlig värdighet jämlikt 37 § 1809 års regeringsform, innebärande att endast huvudmannen innehar grevlig värdighet, den 7 januari 1815 på Stockholms slott av konung Karl XIII, och introducerades samma år den 25 februari under nr 123. Han slöt själv den grevliga ätten på svärdssidan den 4 september 1847.

Den friherrliga ätten Rosenblad fortlever genom Mathias Rosenblads äldre broder, översten och chefen för konungens eget värvade regemente sedermera generallöjtnanten Elof Rosenblad (1756–1838). Han upphöjdes i friherrlig värdighet jämlikt 37 § 1809 års regeringsform, innebärande att endast huvudmannen innehar friherrlig värdighet, genom kunglig resolution given den 29 juni 1809 på Stockholms slott av konung Karl XIII med adoption på den yngre broderns friherrliga nummer. Han introducerades som friherre den 21 juni 1811 under nr 323.

Huvudmannen herr Claes Breitholtz,

Bromma, har tillsammans med sin bror, herr Svante Breitholtz, Bromma, deponerat sköldebrevet i original för adliga ätten nr 484 Breitholtz. Sköldebrevet har fram tills nu varit deponerat på Kungliga biblioteket men har alltså glädjande nog flyttats till Riddarhuset.

Löjtnanten vid Livregementet till häst, sedermera generalmajoren, Claes Breitholtz (1620–1706), född i Reval och år 1637 överflyttad till Sverige, adlades den 22 maj 1650 på Stockholms slott av drottning Kristina med namnet Breitholtz, och introducerades den 26 oktober 1650 under nuvarande nr 484.

Vapenskölden kan möjligen anses vara delvis talande med en vit enhörning framför en grön lind. Holz betyder trä på tyska.

FÖRVÄRV

Riddarhuset har förvärvat ett preussiskt sköldebrev för adliga ätten von Schönermarck. Domaren vid högsta domstolen i Preussen, Caspar Heinrich Schönermarck (död 1832) adlades den 17 januari 1816 av konung Fredrik Vilhelm III av Preussen.

Dessutom har Riddarhuset förvärvat två

mycket vackra sköldebrev från Österrike-Ungern. Båda är utfärdade till den sedermera kejsarlige och kunglige krigsministern Rudolf von Merkl (1831–1911). Han adlades den 6 juli 1883 i Wien av kejsar Frans Josef I av Österrike-Ungern. Rudolf von Merkl upphöjdes vidare i friherrlig värdighet den 27 februari 1892 i Wien av kejsar Frans Josef I av Österrike-Ungern.

Ett utsökt franskt sköldebrev har också förvärvat. Det är utfärdat 1672 på Fontainebleau av konung Ludvig XIV av Frankrike till en Marin(us) Crommon från Holland.

DEPONERING

Vi vill passa på att påminna om möjligheten att på ett tryggt och säkert sätt och utan kostnad kunna deponera sköldebrev i Riddarhusets arkiv. Ta gärna kontakt för närmare information, telefon 08-723 39 95, e-post goran.morner@riddarhuset.se.

Vi är också tacksamma för aktuella uppgifter om innehav av sköldebrev, i privat ägo eller på offentliga institutioner. ☞

Göran Mörner, riddarhushuseolog

FOTO: GÖRAN MÖRNER

Adliga ätten Schönermarck.

Friherrliga ätten von Merkl.

Adliga ätten Breitholtz nr 484.

Aktuella böcker

Redaktör: Oscar Langenskiöld, tel. 08-723 39 97, e-post: oscar.langenskiold@riddarhuset.se

ADLIGA ANOR I NY KONTEXT

Vid mitten av 1500-talet märks ett nyväckt genealogiskt intresse bland den svenska börsadeln. Under ett halvsekel skedde under pådrivande av både krona och aristokrati en omfattande utrensning av det vildvuxna frälset till dess adeln framträdde som ett avgränsat, överordnat stånd i samband med Riddarhusets upprättande 1626.

En viktig inspirationskälla var förhållandena i Tyskland. Där fanns då redan en exklusiv adel, vars ståndsmässiga ära och självbild till en viss del byggde på anprov. I anprovet lade en adelsman eller adelskvinna under ritualiserade förhållanden fram bevis för att han eller hon härstammade från utslutande adliga anor ett visst antal generationer bakåt. De framgångsrikt genomförda anproven gav tillträde till förnämna samman slutningar och – för männens del – också till vissa ämbeten och privilegier.

Anproven tog en av sina tidigaste former i samband med de statusmättade tornerspelen på 1400-talet, där varje deltagande riddare måste kunna uppvisa fyra adliga anor i det andra släktledet bakåt, vilka sedan utökats till åtta (i den tredje generationen) och åter senare till sexton anor i det fjärde släktledet bakåt.

Anproven fick särskilt under 1500- och 1600-talen stor spridning och omfattande tillämpning i Tyskland med alltmer skärpta krav i olika sammanhang; i en del städer krävdes till och med motsvarande ofrälse anprov för att vinna burskap och tillträde till skrän.

En mycket informationsrik genomgång av olika aspekter av de tyska anproven publicerades häromåret: E. Harding & M. Hecht (red.): *Die Ahnenprobe in der Vormoderne: Selektion – Initiation – Repräsentation*. Boken, som innehåller sexton artiklar av tyska historiker, inleds med en värdefull översiktlig historik. Artiklar med bäring på den svenska utvecklingen är synen på släktskap i förmodern tid, där modernehärstammningens fortsatt viktiga roll framhävs, och redogörelsen för hur genealogiska data struktureras, framställs och får sin form i tidiga tryckta antavlor från 1600-talet. Ytterligare en artikel som indirekt sätter svenska förhållanden i ett

Detalj av anträd över Ludwig Wierich Lewenhaupt (1622–1668). Utfört 1736 av konstnären Johan Herman Pincier och inköpt av Riddarhuset 1955. FOTO: JOHAN ÅSTRÖM.

större sammanhang beskriver hur den lutherska adelns gravmonument under sent 1500-tal och tidigt 1600-tal förlorar sin religiösa funktion för att i stället invadera och dominera det öppna kyrkorummet som dynastiska börsmanifestationer och maktmedel.

Boken är rikligt illustrerad.

Urban Sikeborg

E. Harding & M. Hecht (red.)

Die Ahnenprobe in der Vormoderne:

Selektion – Initiation – Repräsentation
434 s., illustrerad, Rhema Verlag

SLÄKTKRÖNIKA ÖVER ÄTTEN LEWENHAUPT

För att få rätt grepp om ätten Lewenhaupts långa verkan i rikets tjänst har Jan von Konow valt att belysa de centrala händelser som har gjort ätten ryktbar. Författaren har tidigare skrivit *Sveriges adels historia*, ett standardverk för studiet av adelns politiska förflutna, och som en av landets förnämsta greveätter har familjen Lewenhaupt haft en självklar roll på den politiska och militära scenen. Det är också dramatiska och olyckliga livsöden som skildras: Den mäktiga Sten Eriksson (Leijonhufvud) som undkom Sturemorden, störtade Erik XIV och på sin dödsbädd föräddades grevlig värdighet; karonen Adam Ludvig Lewenhaupt, bränn-

märkt i historien efter kapitulationen vid Perevolotjna (låg gudstro och omtanke om manskapet bakom eller var det mörk pessimism och beslutsförlamning?); Charles Emil Lewenhaupt d.ä., syndabock och dömd till döden efter det misslyckade kriget mot Ryssland 1741–43 och hans son och namne vars dubbelspel som kungatrogen lantmarskalk väckte ständsbrödernas avsky och möjliggjorde det gustavianska enväldet.

Vart och ett av de inledande biografierna är försett med ett "Eftermäle" som söker ge perspektiv, nyansera bilden och låta motstridiga forskningsrön komma till tals.

Fem längre biografier och femton kortare, där endast en kvinna porträtteras, utgör bokens första del där även vapensköldens och namnets uppkomst förklaras. Statistiska uppgifter som exempelvis en huvudmannalängd, en komplett lista över ingifta kvinnor, en förteckning över vilka ättemedlemmar som har innehaft officiella ämbeten och en ingående redogörelse av godsbesittningar ger andra delen en särskild tyngd. Författaren har använt sig av riddarhushenealogiernas tabellsystem i sitt arbete, förhoppningsvis blir det standard vid skrivandet av släktkrönikor.

Jan von Konow fångar läsaren, sätter företeelser i deras rätta historiska sammanhang och erbjuder kunskaper och egna reflektioner om svårgripbara historieskapande gestalter. Det är lovvärt.

Oscar Langenskiöld,
riddarhusamanuens

Jan von Konow

Ätten Lewenhaupt. Från Sturemorden till D-dagen

192 s., illustrerad, Bokförlaget Atlantis

Henrik Fock

Släkten Fock. Personer och händelser under 450 år

Krönikan följer ätterna Fock från 1500-talet till i dag. De adliga och friherrliga ätterna tecknas och särskilt friherreätt nr 304. Boken är initierad, väl illustrerad och försedd med överskådliga släktdiagram.

280 s., illustrerad, Akt&Mening

Från släktföreningarna

CEDERSTRÖM

Släktmötet för Grevliga och friherrliga ätterna Cederströms släktförening ägde rum den 19 maj 2012 i Riddarhuset. Ett femtiotal medlemmar deltog i mötet och efterföljande fest. Det var roligt att konstatera att så många deltagare tagit sig till Stockholm. Släktmötet vart tredje år skapar en unik möjlighet för alla att träffas.

Denna dag sken solen och våren var i full blom. Medlemmar under 35 år fick avnjuta en lunchbuffé med efterföljande föredrag av vår skattmästare Jonas Cederström om släktens historia. Ett bra sätt att skapa nya kontakter inom släkten samt ett bra tillfälle att få den 106-åriga föreningen att förnyas.

Under sedvanliga mötesförhandlingarna avtackades Jan Cederström och Nils Cederström för 50 respektive 25 års arbete för föreningen. Louise Cederström valdes till ny ordförande, den första kvinnliga ordföranden i föreningens historia!

Innan middagen höll Per Sandin, intendent från Livrustkammaren, ett mycket intressant föredrag om vår släkts relation till Sveriges regenter och i synnerhet till ätten Bernadotte.

Den utsökta middagen efterföljdes av kaffe och avec samt dans till långt in på småtimmarna.

Släktföreningens medlemmar ser nu fram emot att åter få sammanstråla vid nästa möte som äger rum våren 2015.

Amélie B. H. Cederström

KUYLENSTIERNA

Kuylenstiernska släktföreningen samlades den 24 november 2012 till sitt åttonde möte efter nybildandet av föreningen i samband med släktens 300-årsjubileum 1993. Sammanlagt cirka 90 medlemmar hörsammade kallelsen och slöt

upp på Riddarhuset klockan 15.00 för mingel innan stämman som började en timme senare.

Ordförande Göran Kuylenstierna avgick på egen begäran. Göran, som var med vid bildandet av släktföreningen 1993, hade vid sin avgång tjänat styrelsen i över 19 år. Till ny ordförande valdes Richard Kuylenstierna. Övriga styrelsemedlemmar omvaldes. Till ny ledamot valdes Görans dotter Catharina Kuylenstierna.

Mötet beslutade att behålla treårsintervallet mellan mötena och var enigt om att försöka ha nästa släktmöte på annan plats än Riddarhuset. Ett par förslag diskuterades och styrelsen gavs i uppdrag att arbeta vidare med frågan. Nästa möte kommer att planeras till 2015.

Avslutningsvis informerade först Richard Kuylenstierna om Johanniterordens arbete och sedan Carl Henric Kuylenstierna från Riddarhusdirektionen om bland annat adelsmötet 2013 och representationen där, samt om aktuella renoveringsarbeten på Riddarhuset de senaste åren.

Efter mötet fick vi en mycket intressant presentation av olika släktmedlemmar om kuylenstiernska författare och deras verk genom tiderna. Bland andra presenterades Christer Kuylenstierna, Elisabeth Kuylenstierna Wensster, Alexis Kuylenstierna (»Mustafa») och Stella Kuylenstierna Andrassy. Avslutningsvis gav Camilla Kuylenstierna en mycket berörande och fängslande beskrivning om bakgrunden till sin bok *ansvarsFULL*.

Efter en knapp timmas mingel samlades vi till en gemensam buffé i Lantmarskalksalen. Kvällen präglades av glatt umgänge och många kära återseenden.

Bo Kuylenstierna, vice ordförande

MÖRNER

Den Mörnerska släktföreningen för adliga ätten nr 91 och den grevliga ätten nr 60 anordnade släktmöte den 29–30 september och firade då föreningens 115-årsjubileum. Det ordinarie mötet avhölls

traditionsenligt i Riddarhussalen på lördag förmiddag med 32 närvarande släktmedlemmar.

Vid mötet avgick Fredric Mörner som ordförande för föreningen, en post som han innehaft i 20 år. Tack Fredric, för allt du gjort för släktföreningen!

Till ny styrelse valdes Marianne Mörner Hallberg (sekreterare), Henriette Mörner Arvidsson (kassör), Carl Mörner (ordförande), Torsten Mörner (vice ordförande) och Claes Mörner (ny ledamot). Till supplanter omvaldes Anne-Catherine Mörner Svaling och nyvaldes Carl Mörner och Adam Mörner (ansvarig för hemsidan).

Utöver sedvanliga mötesförhandlingar gjordes en presentation av föreningens nya hemsida www.mornerska.nu. Vidare antog mötet en skrivelse till Riddarhusdirektionen rörande Riddarhusets hantering av stipendie- och understödsansökningar och att släktföreningen önskar en mera tillmötesgående och ansökarvänlig hantering av dessa ansökningar.

Till kvällen samlades 82 medlemmar för en helafton på Riddarhuset med middag, underhållning under middagen i form av skön operasång av Ulrika Nilsson, samt dans och trivsamt samvaro med släktmedlemmar, varav många inte sett varandra sedan förra släktmötet.

På söndagen arrangerades en utflykt till Rosersbergs slott för guidad tur i slottets inre gemak och rum. Turen leddes av Roland Lindell som på ett mycket kunnigt sätt redogjorde för slottets historia och den anknytning det har till familjen Mörner genom Axel Otto Mörner, som var adjutant hos Karl XIII. Axel Otto Mörner var förutom militär även en mycket duktig konstnär, framför allt på landskapsmålningar. Flera tavlor av Axel Otto Mörner kunde beskådas i slottet, och på en av tavlorna kunde man även se Mörner som en vanlig man i landskapet.

Efter den guidade turen på Rosersberg åkte vi till Sigtuna och intog lunch på restaurangen 32 rum och kök.

Föreningen planerar efter önskemål att anordna nästa släktträff 2015. Vi återkommer med mer information på hemsidan.

Torsten Mörner, vice ordförande

VON OTTER

Den 1 september 2012 höll släktföreningen von Otter sitt åttonde möte. Det var årets mest intensiva och längsta regn i Roslagen där mötet ägde rum – 70 milli-

meter nederbörd föll under 36 timmar. Men 32 vuxna och 13 barn, eventuellt nytt rekord-deltagande, kom ändå till Hällsättra i Edsbro. Där ägde mötet rum på en gammal gård som Göran och Anne-Marie von Otter köpte 1945 och där deras fyra barn numera bor. Vård för mötet var undertecknad, med stor hjälp från hustru Lena, bror Casten och svägerska Karin.

Arrangemanget började med lunch i Edsbro församlingshem där Karin berättade om Hällsättra och livet som fåruppfödare. Därefter berättade Mikael om gårdens historia, varefter den medeltida kyrkan i Edsbro visades. Det är en fin liten kyrka med heltäckande målningar från 1630-talet på väggarna, väl värd ett besök.

På grund av det intensiva regnet ändrades programmet så att det formella släktmötet genomfördes i kyrkan. Där omvaldes styrelsen som består av Claes (ordförande), Mikael (sekreterare), Johan (kassör) samt Thomas och Charlotte von Otter.

För intresserade erbjöds sedan en visning av Edsbro gamla masugn som är ovanligt välbehållen. Alla förflyttade sig sedan till Hällsättra där kaffe serverades.

För såväl barn som vuxna fanns en tipspromenad med frågor kring von Otter, Hällsättra och Edsbro (delvis omöjliga att besvara korrekt för de som inte bor på går-

den...). Med vackert väder hade det funnits tillfälle att bada och fiska, men nu fick alla i stället umgås med varandra i ett tält när det regnade.

Efter fem timmars samvaro skildes medlemmarna åt. Det var en trevlig eftermiddag, lättsam och lyckad för hela familjen. Upplägget kan fortsätta vid kommande släkstmöten, närmast 2015.

Mikael von Otter, sekreterare

SPENS

Under högtidliga former firades 400-årsdagen av freden i Knäred i Laholms kommun den 20 januari 2013. Fredsförhandlingarna är intimt förknippade med slakten Spens som härigenom satte ett avtryck i den svenska historien. Undertecknade var inbjudna att delta i festligheterna som gick av stapeln i Knäreds bygdegård.

År 1613 var den skotske ädlingen och lairden James Spens engelskt sändebud i Sverige, och behjälplig med att rekrytera engelska och skotska legosoldater till svensk tjänst. Den engelske och skotske kungen James I sände James Spens från Wormistone i Skottland och dennes nära släkting, Robert Anstruther, att medla vid mötet i Sjöared, som var platsen för själva fredsförhandlingarna. Den förstnämnde för den svenska sidan och den sistnämnde för den danska. Att de vuxit upp tillsammans kände man nog inte till i Norden, men det var ett snilledrag av den engelske kungen. Danskarna begärde till en början två miljoner riksdaler i lösen för Älvsborgs fästning, men genom de engelska medlarna lyckades Sverige förhandla ned summan till en miljon riksdaler. För att driva in denna enorma summa skapades den ämbetsmannastat

som blev grunden till vårt nutida välfärds-samhälle. Till minne av freden för slakten Spens i sin vapensköld en blå kanton belagd med tre kronor av guld, två över en ställda.

Dagen för den högtidliga invigningen av jubileumsåret 2013 började med en 1600-tals inspirerad viltbuffé, komponerad och tillagad av ett lokalt företag. Därefter höll historikern Dick Harrison en intresseväckande och underhållande föreläsning där han teatraliskt och ofta humoristiskt rullade upp förloppet före, under och efter Kalmarkriget och fredsuppgörelsen i Knäred.

Efteråt följde ett fredsseminarium med flera lokalt förankrade politiska tungviktare, bland andra utrikesminister Carl Bildt, tidigare från Halmstad, samt förre danske utrikesministern Uffe Ellemann-Jensen. Det rådde enighet om att samarbete är lösningen på fredsfrågor, särskilt i ett Norden- och Europaperspektiv.

Kvällen innan det officiella firandet arrangerades en galamiddag på Hotell Knäred. Då lanserades låten »1613» live av Fredsbandet. Låten ligger nu ute på Youtube, sökbar på ordet Fredsbandet. Väl värd att lyssna till!

Det borde egentligen heta freden i Sjöared eftersom det var där som avtalet skrevs under. Men det är segrarna som skriver historien och danskarna var förlagda i Knäred. Därför blev det freden i Knäred.

Slakten Spens har släkstmöte lördagen den 24 augusti 2013 i Stockholm för att fira våra första 400 år i Sverige samt släktföreningens 40-åriga historia. Dagen börjar med mötesförhandlingar på Riddarhuset och därefter hålls en minnesstund i Riddarholmskyrkan där James Spens med son är begravda. Under ledning av säckpipeblåsare vandrar vi sedan tillbaka till Riddarhuset där sedvanliga festligheter äger rum.

*Ulrika Spens-Kullgård, sekreterare och
Sven-Henrik Spens, ordförande*

DUNDRAR IN PÅ RIDDARHUSET!
30 OKTOBER KL.19.30 320kr

WILLE CRAFOORD rider i år med
NANNE GRÖNVALL DAN HYLANDER
GUNHILD CARLING MARIKA WILLSTEDT
OLLE LINDER JONAS SJÖBLOM
Biljetter via: **ticnet**